

# **Ritme van de wijk**

*Leven in de brouwerij in de Tuinwijk,  
Corpus en Beijum-Oost Groningen  
(Tussenmeting)*

Drs. ing. Norbert Broenink  
Drs. Astrid Huygen

**Mei 2004**



# Inhoud

Leeswijzer	5
Dankwoord	5
<b>1 Conclusies anno 2004</b>	<b>7</b>
1.1 Inleiding	7
1.2 Stand van zaken anno 2004	8
1.3 Conclusies	10
1.4 Discussie	12
<b>2 Tuinwijk</b>	<b>15</b>
2.1 Inleiding	15
2.2 Recente ontwikkelingen	16
2.3 De opbouwwerker aan het werk	19
2.4 Korte samenvatting	24
<b>3 Corpus den Hoorn</b>	<b>27</b>
3.1 Inleiding	27
3.2 Recente ontwikkelingen	28
3.3 De opbouwwerker aan het werk	31
3.4 Korte samenvatting	35
<b>4 Beijum-Oost</b>	<b>37</b>
4.1 Inleiding	37
4.2 Sociale Wijkvernieuwing	38
4.3 Recente ontwikkelingen en gebeurtenissen	40
4.4 De opbouwwerker aan het werk	43
4.5 Korte samenvatting	49
<b>5 Literatuur</b>	<b>51</b>
<b>Bijlagen</b>	
1 Onderzoeksopzet	53
2 Bijlage Digitale foto's als instrument	57



## **Leeswijzer**

Dit rapport is één van de publicaties die rond de evaluatie van de kwaliteitsimpuls opbouwwerk verschijnen. Voor een uitgebreide beschrijving van de opzet van het project verwijzen we naar de eerste rapporten die in het kader van de nulmeting verschenen zijn (Vos 2003). Een beschrijving van het interventieprogramma, de vakgroep, de professie opbouwwerk en de verhouding tussen de algemene doelen van een sociaal beleid en concrete uitvoering zijn opgenomen in het rapport van Koos Vos (Vos, 2003).

In 'Ritme van de wijk' geven we vooral een beschrijving van de ontwikkelingen in drie wijken in Groningen (Tuinwijk, Corpus den Hoorn en Beijum-Oost), de rol die de opbouwwerker vervult en resultaten die te constateren zijn. Centraal staat de vraag hoe de opbouwwerkster omgaat met de verschillende tussen actoren in de wijk (bewoners, professionals overheid). In hoofdstuk 1 worden de conclusies beschreven en wordt de stand van zaken anno voorjaar 2004 opgemaakt. Hoofdstuk 2 behandelt de Tuinwijk, hoofdstuk 3 Corpus den Hoorn en hoofdstuk 4 gaat over Beijum-Oost. Elke van deze drie hoofdstukken kent dezelfde opbouw. In bijlage 1 is de uitgebreidere opzet van het onderzoek opgenomen. In bijlage 2 staan de ervaringen beschreven van de opbouwwerkers met het gebruik van de digitale camera als instrument.

## **Dankwoord**

Via deze weg willen de onderzoekers iedereen die betrokken is bij deze tussenmeting bedanken. In de eerste plaats de drie opbouwwerksters, die bereid waren in het onderzoek te participeren. Zij hebben gedurende een aantal maanden foto's gemaakt van belangrijke locaties en belangrijke momenten. Tevens zijn ze twee keer uitgebreid geïnterviewd. Ze waren bereid tijd te investeren in het onderzoek. Zonder hun had dit onderzoek niet kunnen plaatsvinden. Verder worden alle geïnterviewde bewoners, professionals en deskundigen bedankt voor hun deelname aan het onderzoek. Ten slotte een woord van dank aan de stuurgroep die het onderzoek begeleidde en het rapport inhoudelijk besproken heeft.



# Conclusies anno 2004

## 1.1 Inleiding

In 2001 startte de gemeente Groningen met een kwaliteitsimpuls voor het opbouwwerk onder de naam 'Leven in de brouwerij – Bewonersondersteuning Groningen 2001-2004'. Dit project richt zich op de versterking van de ondersteuning van bewonersorganisaties in de stad Groningen in het algemeen en het opbouwwerk in het bijzonder.

Het project wordt vanaf het begin geëvalueerd met een onderzoek dat drie meetmomenten kent. Een nulmeting bij de start, een tussenmeting halverwege en een eindmeting aan het eind van het project. De gemeente Groningen heeft het Verwey-Jonker Instituut gevraagd dit evaluatieonderzoek uit te voeren. Dit rapport heeft betrekking op de tussenmeting.

Eind 2002 / begin 2003 verschijnen de eerste rapporten van de nulmeting. Hierin wordt de stand van zaken opgemaakt in het najaar 2002 (o.a. Vos, 2003, Rijk-schroeff 2002). In juni 2003 organiseert het Verwey-Jonker Instituut een workshop onder de titel: *'Leven in de Brouwerij : Van betekenis voor de sociale infrastructuur in Groningen?'*. De organisatie van de workshop geschiedt in overleg met de opdrachtgever, de gemeente Groningen, en WING, de instelling waar de opbouwwerkers in Groningen in dienst zijn (Broenink, 2003).

De uitkomsten van deze workshop zijn richtinggevend geweest voor de opzet van deze tussenmeting. Tijdens deze workshop hield Jan-Willem Duyvendak een presentatie, gebaseerd op zijn essay 'De dynamiek van gedeelde verantwoordelijkheid, een opstel over de betekenis van 'sociale infrastructuur'' (Duyvendak, 2003). Duyvendak geeft aan dat het belangrijk is om naar de dynamiek in de wijk te kijken. In de wijk voltrekt zich een dynamisch proces. Statistieken van een wijk zijn vaak een statische momentopname, een foto, terwijl je vanwege het dynamische proces een film zou willen maken. Belangrijk is de vraag: in welke richting ontwikkelen de processen zich en kan de wijk de problemen aan? Gaat het de goede kant op met de wijk of wordt het alleen maar slechter?

### Opzet van het onderzoek

Op basis van de inzichten die de workshop heeft opgeleverd zijn onderzoeksvragen voor de tussenmeting in het onderzoek naar 'Leven in de Brouwerij' geformuleerd (zie bijlage 1). Deze zijn gebaseerd op een relationeel onderzoeksdesign. Het gaat erom de dynamische verhoudingen te begrijpen: processen waarin actoren

elkaar beïnvloeden. Er worden vijf typen relaties onderscheiden:

- Algemene doelen ↔ concrete uitvoering
- Professional ↔ burger
- Burger ↔ overheid
- Overheid ↔ opbouwwerk
- Tussen (groepen) burgers

De tussenmeting levert uiteindelijk twee rapporten op. Het rapport 'Leven in de brouwerij: een kwaliteitsimpuls voor opbouwwerk. Stand van zaken najaar 2003 (tussenmeting)' van Koos Vos en het onderhavige rapport. Vos behandelt de onderzoeksvragen die betrekking hebben op de verhouding tussen algemene doelen en concrete uitvoering. Het onderhavige rapport gaat in op de overige onderzoeksvragen die samengevat kunnen worden als 'Hoe doet de opbouwwerker het?'

## 1.2 Stand van zaken anno 2004

Voor deze tussenmeting hebben we in drie wijken onderzoek verricht. Per wijk staat in deze paragraaf kort de stand van zaken beschreven. In de drie volgende hoofdstukken worden de wijken uitgebreid beschreven.

### **Tuinwijk            Na een tijd van zaaien komt een tijd van oogsten**

In de Tuinwijk heeft de opbouwwerkster veel onderwerpen 'op tafel' gekregen en bespreekbaar gemaakt. Er zijn diverse werkgroepen opgestart om deze problemen aan te pakken. Ook is het gelukt om met veel bewoners een vertrouwensrelatie op te bouwen. Hierdoor wordt de opbouwwerkster ook regelmatig in vertrouwen genomen en vertellen bewoners veel persoonlijke problemen. Dit zijn soms problemen waar een opbouwwerkster zelf weinig mee kan en die meer thuishoren bij andere professionals, zoals de maatschappelijk werker. De opbouwwerkster kan via het buurtteam deze signalen doorgeven.

#### *Professional ↔ burger*

In de Tuinwijk lijkt zich een nieuwe fase af te tekenen. Nu veel problemen bespreekbaar zijn, moet er gezocht worden naar oplossingen. Deze oplossingen liggen soms op wijkniveau als het gaat om onderwerpen als overlast, maar ook op individueel niveau van de bewoners. De komst van het buurtteam is een voorbeeld van zo'n oplossing. Voor de opbouwwerkster is dit belangrijk omdat ze nu bewoners kan verwijzen en signalen kan doorgeven.

#### *Burger ↔ overheid*

Het is de opbouwwerkster gelukt om de wijk op de kaart te zetten bij de overheid. Voor de bewoners vervult ze de rol van ondersteuner en wegwijzer. Het initiatief moet bij de bewoners liggen, maar dit initiatief moet soms extra ondersteund worden. Door de mensen de weg te wijzen naar de juiste instanties lukt het de opbouwwerkster de bewoners te stimuleren om contact op te nemen met de gemeentelijke instanties.

#### *Overheid ↔ opbouwwerk*

Het succes van de opbouwwerkster en de aandacht voor de wijk heeft ook een keerzijde. Er wordt veel van de opbouwwerkster verwacht. Veel personen willen de wijk bezoeken, de opbouwwerkster wordt regelmatig gevraagd het verhaal van



de Tuinwijk te vertellen. Het risico bestaat dat hierdoor tijd verloren gaat voor het 'echte opbouwwerk'.

Ook de komst van de buurtmanager is een gevolg van de extra aandacht voor de problemen van de wijk. Hierdoor is extra budget vrijgekomen en zijn extra professionals aangesteld voor de wijk. De vraag is vervolgens wie de regie heeft en wat de taakverdeling is tussen de opbouwwerkster en de buurtmanager?

#### *Tussen (groepen) burgers*

Er zijn in de Tuinwijk veel spanningen tussen groepen bewoners en tussen jongere en oudere bewoners. De opbouwwerkster vormt een soort intermediair tussen de groepen. Ze praat met 'alle partijen' maar kiest bewust geen partij. In deze gesprekken kan ze soms onderlinge beeldvorming nuanceren. Door een goed overleg met de buurt- en jeugdagent worden signalen tijdig doorgegeven. Een positief signaal is dat de oud en nieuw-viering van 2004 redelijk rustig verlopen is.

### **Corpus            Renovatie van de bewonersondersteuning**

In de wijk Corpus staat een periode van fysieke wijkvernieuwing te wachten. Na een lange tijd van overleg, start nu de daadwerkelijke sloop en bouw van woningen. Dit zal een belangrijk onderwerp in de wijk blijven. Sommige bewoners zullen uit de wijk verhuizen en nieuwe bewoners komen er bij. Toch zal het grootste deel van de bewoners gewoon in de wijk blijven wonen en geconfronteerd worden met de fysieke ingrepen. De opbouwwerkster zal met de verschillende behoeftes van deze bewoners geconfronteerd worden.

#### *Professional ↔ burger*

De opbouwwerkster is verder gegaan waar het project 'Heel de Buurt' is opgehouden. Vanuit dit project en vanuit de wijkvernieuwing zijn er diverse overlegvormen opgezet. Ook zijn er in het kader van de wijkvernieuwing portiekgesprekken gehouden. De uitkomsten en signalen van bewoners die soms hulpbehoevend zijn, zijn doorgegeven aan de andere professionals in de wijk.

De opbouwwerkster is samen met de andere professionals in de wijk een project gestart genaamd 'veilige wijk'. Het doel is om vanuit de verschillende disciplines het thema veiligheid onder de aandacht te brengen

#### *Burger ↔ overheid*

Naast de fysieke wijkvernieuwing behoeven de overlegvormen met de bewoners ook een renovatie. De eerste stap is gezet, door de afsplitsing van de bewoners uit Corpus uit de wijkraad. Maar ook de relatie met de bewonersvereniging moet worden gezien.

#### *Overheid ↔ opbouwwerk*

De opbouwwerkster is veel tijd kwijt met het bijwonen en ondersteunen van overleggen. Dit is een belangrijk onderdeel van haar werkzaamheden, maar het risico ontstaat dat ze daardoor ook te weinig in de wijk 'aanwezig is'. De opbouwwerkster is niet gehuisvest in de wijk zelf. Dit ervaart ze zelf als een gemis. Ze zal er continu alert op moeten zijn voldoende zichtbaar in de wijk aanwezig te zijn.

#### *Tussen (groepen) burgers*

De twee belangrijkste aandachtsgroepen in de wijk zijn jongeren en ouderen. In het project 'de veilige wijk' is ook de doelstelling opgenomen beide groepen meer met elkaar in contact te brengen. De eerste ideeën zijn op papier gezet, maar het project moet nog van start gaan.

## **Beijum-Oost Opbouwwerker, communicatieadviseur of projectmanager**

In Beijum-Oost is de start gemaakt met een tienjarige sociale wijkvernieuwing. Als projectleider Heel de Buurt is de opbouwwerkster hier direct bij betrokken. Ze is mede verantwoordelijk voor de communicatie naar de bewoners.

### *Professional ↔ burger*

Vanuit het project zijn er veel vormen van afstemming nodig. Maar voor de professie van opbouwwerkster is het ook belangrijk dat zichtbaar wordt wat er speelt in de wijk. Via heerdgesprekken (gesprekken met bewoners van een blok huizen: een heerd) probeert ze de vraag uit de wijk naar boven te krijgen en de bewonersvertegenwoordiging een nieuwe vorm te geven. Daarnaast wordt gezocht naar andere communicatievormen zoals de informatieborden, een spreekuur in het vraag- en antwoordpand en de aanwezigheid bij activiteiten in buurtcentra.

### *Burger ↔ overheid*

De opbouwwerkster heeft de aandacht vooral gericht op het opbouwen van netwerken, met bewoners, maar ook met instanties in de wijk. Deze zijn van groot belang voor het laten slagen van de sociale wijkvernieuwing. De kracht van opbouwwerk zit in het organiseren van betrokkenheid en dwarsverbanden leggen. Hiermee is in de ogen van vele betrokkenen een succes- en verwachtingsvol begin gemaakt.

### *Overheid ↔ opbouwwerk*

De sociale wijkvernieuwing is een krachtige impuls waar verschillende overheidsinstanties bij betrokken zijn. Zo wordt er verantwoording afgelegd aan de afdeling Ruimtelijke Ordening. Een goed voorbeeld van een meer buurtgerichte werkwijze zijn de buurtconciërges. Ze vormen een belangrijke schakel in de communicatie met en het activeren van bewoners.

### *Tussen (groepen) burgers*

Vooral jongeren veroorzaken nogal wat problemen in de buurt, volgens de bewoners. De Antilliaanse jongeren vormen een specifieke groep, maar niet de enige groep die problemen veroorzaakt. De opbouwwerkster grijpt het heerdniveau aan om in gesprek te komen met de bewoners. Met Ambiante wordt samengewerkt om in contact te komen met de Antilliaanse gemeenschap. Zo is er gezamenlijk een multiculturele markt georganiseerd. De opbouwwerkster constateerde dat mensen zich ter plekke realiseren dat de beelden over en weer niet kloppen. Vervolgens ontstaat een discussie over elkaars cultuur.

## **1.3 Conclusies**

In de hoofdstukken twee tot en met vier wordt per wijk antwoord gegeven op de onderzoeksvragen. In dit hoofdstuk trekken we drie hoofdconclusies.

### **1. De opbouwwerker is nodig om bewoners bij de wijk te betrekken**

Om diverse redenen is het belangrijk dat bewoners actief participeren in en betrokken zijn bij de wijk. Vanwege het bestrijden van maatschappelijke problemen in de wijk en het verbeteren van de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk, en het geeft de wijk 'veerkracht' om maatschappelijke problemen op te vangen.

Daarnaast is een goed georganiseerde bewonersvertegenwoordiging een belangrijk aanspreekpunt voor professionals en de lokale overheid.

Uit alle drie de wijken wordt duidelijk dat dit vraagt om een professional als de opbouwwerker, die een diepgaande en langdurige relatie opbouwt met de bewoners. Vooral als het erom gaat te achterhalen wat er echt leeft in de wijk en wat de verborgen problemen zijn van de bewoners. Om de minder mondige of zorgmijdende bewoners te betrekken moet er veel geïnvesteerd worden in de relatie met de bewoners en dit kost tijd. De professional moet een duidelijk aanspreekpunt zijn en moet vertrouwd worden.

De investering levert op individueel niveau een verbetering van de leefsituatie van de bewoners op. Op wijkniveau verbetert de leefbaarheid, daalt de overlast in de wijk (wat ook een besparing op bijvoorbeeld de inzet van de politie oplevert) en zijn bewoners meer betrokken bij het bestuur van de stad en de overheid.

## **2. De opbouwwerker is sterk in het organiseren van bewoners onderling**

Uit de drie onderzochte wijken wordt duidelijk dat de kracht van de opbouwwerker voornamelijk ligt in het versterken van de wederzijdse verhoudingen tussen (groepen) burgers. De meeste acties van de opbouwwerker zijn hierop gericht. In de relatie tussen overheid en burger vervult de opbouwwerker een ondersteunende rol. De opbouwwerker fungeert als wegwijzer en als coach voor de bewoner als deze contact zoeken met de overheid.

In de beginperiode investeert de opbouwwerker veel om een goede relatie op te bouwen met de bewoners. Als de opbouwwerker enige tijd in de wijk actief is en een goed contact heeft opgebouwd met de bewoners, wordt de rol van de opbouwwerker in de relatie met andere professionals belangrijker. De opbouwwerker beschikt op wijkniveau over veel informatie en heeft zicht op diverse persoonlijke problemen van bewoners. Het signaleren en doorverwijzen wordt steeds belangrijker.

De rol van de opbouwwerker in de relatie tussen opbouwwerker en overheid is complex. De opbouwwerker moet vaak haar meerwaarde aantonen en haar werkterrein veroveren. Wel is deze relatie erg belangrijk om goede contacten met de bestuurders op te bouwen en informatie te krijgen om de andere rollen goed te kunnen vervullen.

## **3. De opbouwwerker is zich onmisbaar aan het maken**

De drie onderzochte wijken bevinden zich alle drie in een andere fase en ontwikkeling. In Beijum-Oost start een sociale-wijkvernieuwingproces van tien jaar, Corpus maakt een 'doorstart' na het Heel de Buurt-project en in de Tuinwijk zijn de vragen en problemen in de wijk geïnventariseerd en wordt gewerkt aan oplossingen. De drie wijken hebben met elkaar gemeen dat ze anderhalf jaar geleden zijn gestart met de kwaliteitsimpuls 'leven in de brouwerij'. Alle drie de opbouwwerkers hebben veel geïnventariseerd in de contacten met de bewoners en het opbouwen van netwerken in de wijk. De opbouwwerker speelt een cruciale rol bij het instandhouden van deze netwerken. Daarmee wordt de opbouwwerker ook onmisbaar voor de wijk. De reacties van een aantal bewoners benadrukken dit; ze geven aan dat de opbouwwerker moet blijven.

Vanuit de overheid leeft voornamelijk de gedachte dat de intensieve inzet van de opbouwwerker tijdelijk is en vooral gericht moet zijn op de probleemwijken. Dit betekent dat de opbouwwerker zich ervan bewust moet zijn dat de inzet afgebouwd gaat worden. Op dit moment, ruim over de helft van het driejarige project,

zijn de opbouwwerkers daar nog niet mee bezig. Ook omdat het, zoals in Beijum-Oost, gaat om langdurige projecten van tien jaar. Toch zullen de opbouwwerkers zich bezig moeten houden met de vraag of de inzet onmisbaar is of dat de wijk op een gegeven moment weer 'op eigen benen' kan staan.

De opbouwwerkers hebben te maken met een vorm van tegenstrijdigheid. Aan de ene kant duurzame relaties opbouwen en aan de andere vanuit de tijdelijkheid relaties afbouwen. Dit verhoudt zich moeilijk met elkaar.

## 1.4 Discussie

Dit rapport maakt deel uit van de tussenmeting. Als aanzet voor de inhoud van de eindmeting, eindigt dit hoofdstuk met een discussieparagraaf. We beschrijven drie discussiepunten die in alle drie de wijken spelen.

### **Regie**

*Wie heeft de regie in de wijk en wie bepaalt de vraag van de wijk?*

In verschillende wijken is er een spanningsveld wie de regie voert over de vraag uit de wijk. In Beijum is de opbouwwerkster projectleider Heel de buurt. Ze is verantwoordelijk voor het betrekken van bewoners bij de sociale wijkvernieuwing. Maar naast haar zijn er nog meer projectleiders actief in de wijk. In de Tuinwijk is er een buurtmanager gekomen met zijn eigen taken vanuit het Onze Buurt aan Zet (ObaZ)-programma. In Corpus zijn er door de fysieke ingrepen diverse andere professionals van bijvoorbeeld de woningbouwcoöperaties betrokken bij de wijk. De opbouwwerker moet de relaties tussen professionals goed in de gaten houden. Ze vervult vaak een makelaarsrol om de juiste professionals bij elkaar te brengen, ze te voorzien van informatie en ze in contact te brengen met bewoners. Deze rol volgt bijna logisch uit de intensieve relatie die de opbouwwerker heeft met de bewoners, waardoor ze beschikt over veel informatie en contacten. Maar deze regierol wordt niet altijd formeel onderkend.

### **Context**

*Wat betekent de context voor de uitgangssituatie van de opbouwwerker die er komt te werken?*

In Corpus is net een Heel de Buurt-project afgerond, in Beijum is het net van start gegaan. Daarnaast spelen in de wijken projecten als Onze Buurt aan Zet en gemeentelijke initiatieven als Lentekriebels. In Corpus vindt een vorm van fysieke wijkvernieuwing plaats, in de Tuinwijk blijft die juist uit en in Beijum is de wijkvernieuwing alleen sociaal.

De context van de wijk heeft veel invloed op het werk van de opbouwwerker. Afhankelijk van de fase waarin een wijk zich bevindt speelt de opbouwwerker een andere rol. Een achterstandswijk heeft behoefte aan een opbouwwerker die verborgen problemen boven tafel haalt. Een wijk waar een stadsvernieuwingsproject gaande is, heeft behoefte aan een opbouwwerker die informatie geeft en sociale en fysieke veranderingen begeleidt. Het opbouwwerk is een professie met een instrumentarium dat passend moet zijn binnen de verschillende contexten. Ook moet het klikken tussen de wijk en de opbouwwerker. Hoe bepalend is de context en hoe bepalend is de kwaliteit van de opbouwwerker?

## **Ondersteuning of vernieuwing**

*Kan een opbouwwerker ondersteunen en vernieuwen tegelijkertijd?*

In alle drie de voorbeeldwijken wordt duidelijk dat de opbouwwerkers intensief contact hebben met de bewoners. In de beginperiode wordt veel energie geïnvesteerd om dit contact op te bouwen. Beijum bevindt zich in deze beginperiode. In een volgende fase, als de contacten zijn opgebouwd, gaat het om het uitbouwen van de relatie met de bewoners, het aanpakken van de problemen, en het betrekken houden van de bewoners. De Tuinwijk is een goed voorbeeld van een wijk waar, na een succesvol begin, een volgende fase van start gaat. Nu moeten er oplossingen gevonden worden voor de problemen zoals die zijn geformuleerd. Corpus maakt als het ware een doorstart na het Heel de Buurt-project en wordt geconfronteerd met veel ontwikkelingen van buiten de wijk.

Op sommige momenten moet de relatie met de bewoners ook kritisch tegen het licht gehouden worden. Zijn de bestaande vormen van bewonersvertegenwoordiging wel de beste?

In alle drie de wijken is een spanningsveld te constateren tussen enerzijds het ondersteunen van de bestaande bewonersverenigingen en anderzijds de wens tot vernieuwing. De opbouwwerker kan in een spagaat komen waarbij enerzijds verwacht wordt dat de bewonersvereniging ondersteund wordt en anderzijds verwacht wordt dat de bewonersvertegenwoordiging wordt gemoderniseerd.



### 2.1 Inleiding

De Tuinwijk ligt aan de noordkant van Groningen vlakbij het NS station Groningen-Noord. De relatief kleine wijk is echt een volkswijk. In de zomer zitten veel mensen gezellig buiten op de stoep, voor het huis. Dit was vroeger al zo en het gebeurt nu nog steeds. “Toen ik jong was lag de Tuinwijk aan de rand van de stad. Paddepoel, Selwerd en Vinkhuizen waren er allemaal nog niet. Je kon toen direct naar de weilanden met de slootjes.” Zegt een 56-jarige bewoonster in de wijkkrant ‘De Tuinfluiter’<sup>1</sup>. Ze woont, op één jaar na, haar hele leven al in de Tuinwijk.

De Tuinwijk bestaat eigenlijk uit twaalf paar straten. Naast de ‘echte Tuinwijkers’, wonen er ook veel studenten. In tegenstelling tot de studenten die meestal maar kort in de Tuinwijk verblijven, wonen de echte Tuinwijkers er een groot deel van hun leven. Vaak blijven kinderen ook in de wijk wonen en zodoende is er een aantal familieverbanden gegroeid. De familiebanden spelen een belangrijke rol in de Tuinwijk, want het is een speciale vorm van binding tussen een aantal bewoners. Ook levert het spanningen op tussen families en soms zelfs conflicten. Voor de opbouwwerkster is het belangrijk om deze familieverbanden in kaart te brengen, omdat het veel kan verklaren. Zo reageren bewoners anders als er een familielid bij betrokken is. Overlast wordt door de vingers gezien, want familieleden geef je niet aan. Overigens is door de vervlechting van de families niet altijd direct duidelijk wie tot welke familie behoort. Soms wordt pas bij toeval duidelijk dat iemand een kleinzoon is.

De Tuinwijk kent overlast van voornamelijk jongeren (sommigen zijn eigenlijk geen jongere meer en soms zelfs al vader, wordt een aantal keren gememoreerd door geïnterviewde bewoners). Vaak spelen drugs daarbij een rol. In de wijk is een aantal adressen waar gehandeld wordt. Ook willen de jongeren graag een buitenplek om bij elkaar te komen. Deze hebben ze gevonden naast het buurtcentrum. Een aantal keren heeft dit geleid tot overlast. De behoefte van de jongeren aan een overdekte hangplek is een discussiepunt. De meningen onder de professionals die in de wijk actief zijn, zijn hierover verdeeld. Een belangrijk moment elk jaar is de oud en nieuw-viering. In de overgang van 2002 naar 2003 is een deel van het buurtcentrum in brand gestoken. Vooral het feit dat dit vooraf werd aangekondigd en niet is voorkomen heeft veel verbazing

<sup>1</sup> De Tuinfluiter verschijnt een paar keer per jaar (rond de vakanties). De opbouwwerkster heeft een vaste rubriek ‘Ik geef de pen door aan...’. Daarin interviewt ze bewoners in de wijk, over hun leven en over de wijk. Het is één van de methoden om bij mensen thuis te komen en met ze te spreken over de wijk.

opgeroepen. Daarom werd met spanning uitgekeken naar de viering in 2004. Meer hierover staat in de volgende paragraaf. De oud en nieuw-viering is ook een belangrijk thema voor het werk van de opbouwwerkster. In de afgelopen periode is ze er actief mee bezig geweest in verschillende overlegvormen met de bewoners en professionals.

De opbouwwerkster werkt sinds eind 2001 in de wijk, daarvoor was er geen opbouwwerker actief in de wijk. Ze heeft voor de Tuinwijk 24 uur. Dit is uiteindelijk 22 uur geworden omdat ze ook in een andere wijk actief is.

## 2.2 Recente ontwikkelingen

Gedurende de onderzoeksperiode (oktober 2003 – maart 2004) van deze tussenmeting is er veel gebeurd in de Tuinwijk. Aan het begin van de onderzoeksperiode is aan de opbouwwerkster gevraagd drie kenmerkende plekken in de wijk aan te wijzen die voor haar werkzaamheden belangrijk zijn. Voor de Tuinwijk is gekozen voor:

- **Buurtcentrum**  
Het buurtcentrum is begin 2003 gesloten omdat het door de brand met oud en nieuw onbegaanbaar was. Na de zomer van 2002 waren de activiteiten als gestopt. Het aantal vrijwilligers was teruggelopen en de nog actieve vrijwilligers hadden geen draagvlak onder de wijkbewoners. De nabijgelegen Vensterschool ervaren veel wijkbewoners als te ver weg. Om deze reden is het buurtcentrum opnieuw opgeknapt en vooral ingericht voor kinderen. Er zijn nieuwe vrijwilligers gevonden en ook het jeugd- en jongerenwerk wordt weer opgestart.
- **'Hangplek' jongeren**  
Vlak naast het Buurtcentrum is een ontmoetingsplek voor veel jongeren en jong volwassenen. Er wordt vaak bier gedronken en vervolgens worden de flesjes op straat kapot gegooid. Ook worden mensen lastig gevallen met obscene opmerkingen. Uit angst voor represailles wordt er weinig aangifte gedaan. Recent is de aangiftebereidheid toegenomen.
- **Speelpleintje**  
Rond het speelpleintje gebeurt veel. Bewoners hebben gezamenlijk de speeltoestellen opgeknapt. Het is een populair verzamelpunt voor veel vrouwen uit de buurt. Maar er zijn ook regelmatig vernielingen.



De ontwikkelingen in de wijk worden op verschillende manieren weergegeven. Zo maakt de opbouwwerkster jaarlijks een plan van aanpak (offerte) en een jaarverslag waarin zeer gedetailleerd staat welke activiteiten zijn ondernomen en hoeveel bewoners bereikt worden. Dit is een waardevolle manier van verantwoording afleggen. Toch komt het beeld van de wijk daarmee niet tot leven. Om de ontwikkelingen in de wijk als een 'film' zichtbaar te maken is aan de opbouwwerkster gevraagd om gedurende de onderzoeksperiode met een digitale camera



belangrijke momenten vast te leggen. Dit geeft een visueel dagboek van de ontwikkelingen in de wijk. De lijst met onderwerpen van deze foto's geeft een goed beeld van de ontwikkelingen<sup>2</sup>.

- Opknappen speeltoestellen door bewoners  
Veel bewoners willen zich inzetten om de speeltoestellen op te knappen. Later is een deel van de verf er toch weer afgekrabd door de oudere jeugd.
- Fietstocht met ambtelijke coördinatiegroep  
De coördinatiegroep maakt een fietstocht langs jongerenplekken in het stadsdeel. Op verzoek van de opbouwwerker is de Tuinwijk opgenomen in de route.
- Commotie en overleg na vernieling van een barbecue bij de hangplek  
Op een avond hebben de jeugd en de volwassenen gebarbecued met veel drank. Als afdak hebben ze een dekzijl opgehangen. Zowel de politie als het jongerenwerk zijn langs geweest. De dag daarna bleef er een ravage achter en kreeg de opbouwwerkster veel telefoontjes van verontruste bewoners.
- Bijeenkomsten werkgroepen (o.a. sociale veiligheid)  
In de werkgroep worden overlast en onveilige situaties besproken.
- Presentatie zwerfvuilteam en opening door wethouder  
Goed voorbeeld dat niet al het gedrag van de Tuinwijkers negatief is. Het is een goed voorbeeld van een positieve inzet van bewoners.
- Jeugd hangt rond bij Vensterschool en voetbalt illegaal op voetbalveld (jongerenwerk?)  
Er is lange tijd geen jongerenwerk geregeld in de Tuinwijk. Veel jongeren hangen rond en halen ongein uit. Zoals het illegaal voetballen op een veld van een vereniging.
- Begeleiden / opzetten kinderclubs op woensdagmiddag  
Het buurtcentrum is opnieuw ingericht en geschilderd. Eindelijk gebeurt er weer wat in het buurtcentrum.
- Bijeenkomst bestuur buurtcentrum en OCSW  
Overleg tussen het bestuur van het buurtcentrum en ambtenaren van OCSW, op een middag dat er veel gebeurde in het buurtcentrum (Sinterklaasviering).
- Rondhangende tieners bij het buurtcentrum  
Tieners die niet naar binnen mogen staan vervelend te doen bij de deur. Het is een terugkerend verhaal.



<sup>2</sup> Omdat de opbouwwerkster de foto's maakt, wordt er gekeken vanuit het perspectief van de opbouwwerkster. Wat vindt zij belangrijke ontwikkelingen? Om te controleren of hier niets aan ontbreekt is ook aan de bewoners en professionals in de wijk gevraagd naar de recente ontwikkelingen. Dit levert geen andere informatie op.

- Buurtvergaderingen met jong en oud over oud en nieuw  
Er zijn twee grote buurtvergaderingen gehouden met jong en oud uit de buurt over de oud & nieuw viering. Het praten heeft een positief effect.
- Oprichting van buurtteam  
Diverse professionals die actief zijn in de wijk komen bij elkaar als het buurtteam. Voor de opbouwwerkers betekent het dat ze signalen kan doorgeven.
- Prinsentheater, voorstelling van tuinwijkjeugd  
Om de jeugd van de straat te houden wordt er een voorstelking van de Tuinwijkjeugd georganiseerd. Ze hebben er vier avonden aan gewerkt.
- Vandalisme in de wijk  
Regelmatig is er vandalisme in de wijk, bankjes kapot, hekken worden kapot gemaakt en brandplekken blijven over na een vuurtje.
- Lentekriebels  
Buurtbewoners komen bijeen voor de openluchtvergadering op de eerste lentedag, over het project lentekriebels.



#### **Oud en nieuw 2004**

De viering van oud en nieuw is in Groningen altijd een groots gebeuren. Op veel plekken in de stad is het traditie grote vreugdevuren te ontsteken. Voor oudjaar worden enkele weken brandbare spullen, zoals pallets, verzameld. Sinds een paar jaar worden door de gemeente containers op enkele risicoplekken geplaatst om deze tijdelijk op te slaan. Op deze manier kunnen de inhoud en locatie van de vreugdevuren gestuurd worden. In de Tuinwijk bestond bij de bewoners aversie tegen een container, omdat die veel onrust bij de jeugd veroorzaakt. Uiteindelijk is de container er wel gekomen. Na anderhalve dag is hij al brandend weer weggehaald. Bewoners hebben uiteindelijk zelf een vuur gemaakt op de plek van vroeger. In tegenstelling tot het jaar daarvoor is oud en nieuw 2003-2004 relatief rustig verlopen in de Tuinwijk.

#### **Komst buurtmanager**

Sinds december 2003 zijn er twee professionals, waarvan één als buurtmanager, actief in de wijk. Het is een duo waarbij de een meer op het methodische vlak is geconcentreerd, de zogenaamde extra impuls kinderwerk, jongerenwerk en opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering (O & O). De buurtmanager is aangesteld vanuit het OBAZ-project, als resultaat van de inventarisatie van de problemen en wensen in de wijk. Dit leverde in eerste instantie wel enkele onduidelijkheden op in de taakverdeling met de opbouwwerkster. Ook kostte het de opbouwwerkster extra tijd om de buurtmanager bekend te maken in de wijk. Uiteindelijk is overeengekomen dat de buurtmanager (wellicht anders dan de

naam doet vermoeden) voornamelijk gericht is op het buurtcentrum en van daaruit werkt.

## 2.3 De opbouwwerker aan het werk

De interviews met de opbouwwerkster, de foto's, de interviews met bewoners en professionals en de diverse documenten (wijkbladen, aankondigingen, verslagen, notulen etc.) geven allemaal informatie over de werkzaamheden van de opbouwwerkster in de Tuinwijk. In deze paragraaf beschrijven we de rol van de opbouwwerkster in de wijk aan de hand van de indeling zoals gepresenteerd in de onderzoeksopzet (bijlage 1).

### *Professional ↔ burger*

Bij de start heeft de opbouwwerkster een aantal bewonersbijeenkomsten georganiseerd om te achterhalen wat er speelt in de wijk en wat de wensen en behoeften van de bewoners zijn. Hieruit zijn verschillende werkgroepen van bewoners ontstaan werkgroep verkeer; (sociale) veiligheid; buurtcentrum; groen (en grijs)). In de afgelopen periode heeft de opbouwwerkster deze groepen ondersteund. Als voorbeeld zijn in de laatste bijeenkomst van de werkgroep sociale veiligheid de volgende onderwerpen aan de orde gekomen:

- buitenzetten brandgevaarlijk grofvuil
- auto-inbraken
- fietsen diefstallen (ook uit de centrale berging)
- Scheurende auto's door de buurt
- Groenbeheersing (snoeien)
- Straatverlichting
- Baldadige kinderen
- Inventarisatie onveilige (overlast)situaties in de buurt

De opbouwwerkster organiseert de bijeenkomsten, maakt en verstuurt de uitnodigingen en de verslagen (met een afschrift naar betrokken professionals zoals de woningbouwverenigingen en politie), informeert de bewoners en verwijst door naar de juiste instanties. De opbouwwerkster vindt dat ze een ondersteunende functie heeft. Ze verwijst wel maar gaat niet zelf het gesprek aan met de instanties. Wel is ze beschikbaar om gesprekken voor te bereiden.

Uiteindelijke bedoeling is ook om tot een bewonersplatform te komen. Dit platform kan het centrale aanspreekpunt worden in de wijk. Doelstelling is dat in dit platform de verschillende (groepen) bewoners vertegenwoordigd zijn. Hoewel het bewonersplatform 'van de wijk is' ziet de opbouwwerkster het wel als een taak om de samenstelling van het bewonersplatform een goede afspiegeling van de wijk te laten zijn.

De bewoners geven in de interviews aan dat de veiligheid in de wijk verbeterd is. Een enkel overlastgezin is uit de wijk verhuisd, waardoor de overlast verminderd is. Het laatste oud en nieuw-feest is mede door de inzet van de opbouwwerkster dit jaar weer ouderwets gezellig verlopen.

*“Ze heeft het buurtcentrum weer op gang gekregen. Ze heeft ervoor gezorgd dat de speelplek opgeleverd is, en ze heeft het straatfeest georganiseerd.” (bewoner).*



In de wijk zijn drie woningbouwcoöperaties actief. Uit de inventarisatie onder de bewoners bleek dat er veel klachten waren, onder andere over vochtoverlast. Daarnaast is er veel overlast van rondhangende kinderen en jongeren in portieken en brandgangen, mede omdat de hekken niet goed sluiten. Individuele bewoners kregen vaak weinig gehoor voor hun klachten. Vervolgens hebben bewoners vanuit het buurtcomité het initiatief genomen om een enquête te houden in de wijk, om zo duidelijk te maken dat de klachten bij meer mensen spelen. De opbouwwerkster ondersteunt dit initiatief en helpt bij het opzetten van de enquête. Ze redigeert bijvoorbeeld de vragen zodat de enquête beter wordt. Daarnaast vraagt ze aandacht voor de onderwerpen in de diverse overlegvormen waar ook de woningcorporaties bij betrokken zijn. Dit heeft ertoe geleid dat er vanuit woningcorporatie de Huismeesters een verbeterplan is gekomen voor de Tuinwijk.

Als je door de Tuinwijk loopt lijkt het een rustige wijk, maar achter de gevels verschuilen zich wel een groot aantal problemen, van drugs- en alcoholverslaving tot kindermishandeling.

*“De opbouwwerkster is op de hoogte gekomen van een aantal problemen die niet waren gesignaleerd door de actieve bewoners. Bijvoorbeeld kindermishandeling, waar niet over gepraat wordt, en andere opvoedingsaspecten. Ze heeft vijftig tot tachtig huisbezoeken gedaan en daardoor ook vertrouwen gekregen, waardoor ze meer hoorde over de bewoners en over de buurt. Dit heeft ertoe bijgedragen dat de gemeente de urgentie ziet voor maatschappelijk werk, kinderwerk en SCW.” (bewoner).*

Recentelijk is het Buurtteam Tuinwijk opgericht, dat onder meer bestaat uit het buurtmaatschappelijk werk (van het MJD), kinderwerk, jongerenwerk, een medewerker opvoedingsondersteuning & ontwikkelingsstimulering (O&O) en de buurtmanager. In dit team worden onderwerpen als opvoedingsondersteuning en kindermishandeling besproken. De opbouwwerkster brengt vooral kennis in over de bewoners. Door de diverse huisbezoeken en andere contacten met bewoners weet ze veel over de bewoners in de wijk. Vaak gaan de problemen verder dan dat ze zelf kan oplossen. Met de komst van het buurtteam kan ze deze problemen inbrengen. De passende organisaties kunnen vervolgens actie ondernemen. Dit is overigens een subtiel proces, want bewoners kunnen schrikken als opeens iemand van de MJD op de stoep staat. Ook kan de vertrouwenspositie van de opbouwwerkster hierdoor in het gedrang komen. Maar door bijvoorbeeld een informatie-koffer (met informatie over onderwerpen die variëren van speelgoeduitleen tot maatschappelijk werk) langs te brengen kan het contact gelegd worden. Voor hulpverleners wordt hierdoor de problematiek die vaak niet aan de buitenkant van de huizen te zien is, toch zichtbaar.

*“Het opbouwwerk vervult een ontzettende belangrijke rol bij het inventariseren van problemen, het vinden van oplossingen en de aanpak van oplossingen. Op het gebied van gezondheid is het opbouwwerk heel belangrijk.” (professional).*

Uit de gesprekken met de professionals wordt duidelijk dat het aantal meldingen bij het Meldpunt Overlast is toegenomen. Hierdoor is er meer zicht op het grote aantal complexe zorg- en overlastsituaties. Dit kan worden opgevat als een teken dat de meldbereidheid is toegenomen en dat het onderwerp meer bespreekbaar is. Het hoeft niet te betekenen dat de mishandeling is toegenomen!

#### **Burger ↔ overheid**

Één van de doelstellingen van de opbouwwerkster zoals verwoord in de offerte, luidt:

‘Vergroting van zelfredzaamheid. Het ontwikkelen van vaardigheden om zélf actief met de ervaren problemen aan de slag te gaan.’

Twee uitspraken van bewoners laten zien dat op dit terrein resultaten geboekt zijn.

*“De bewoners van de Tuinwijk zijn mensen die niet snel brieven schrijven of overheidsdiensten opbellen. En lichtelijk wantrouwend staan tegenover activiteiten en instanties. De opbouwwerkster heeft ervoor gezorgd dat groepen mensen uit de wijk weer het gevoel hebben dat er resultaten te behalen zijn.*

*Dit is de opgaande lijn. Wat nog niet lukt is om uit deze groep uiteindelijk verbeteringen in de wijk tot stand te brengen en vast te houden. Het is gelukt om problemen op tafel te krijgen, oplossingen te bedenken. Dan denken sommige dat het voldoende is. Er is nog geen grootschalig permanent bewonerskader gevormd.” (bewoner).*

*“We constateerden wel dingen in de wijk, en dat brachten we naar voren, naar de instanties. Maar het is wel moeilijk, omdat je niet precies weet bij welke mensen je moet zijn. De opbouwwerkster kan dat exact vertellen. Je moet het wel zelf doen, zij ondersteunt heel goed. Je leert hier alleen maar van, welke wegen je moet bewandelen. Als je weet waar je moet zijn (politiek, ambtenaren), is het makkelijker om een brief te schrijven of een afspraak te maken. Dat wist ik voor die tijd ook niet.” (bewoner).*

Een ander voorbeeld is de herinrichting van een straat in de wijk. Vijf jaar geleden is de straat opnieuw ingericht, zodanig dat het weggedeelte smaller werd. Bewoners die op zich blij waren met de herinrichting zijn niet gelukkig met de nieuwe indeling. De straat is te smal geworden en door de geparkeerde auto's kan de vuilniswagens en de brandweer er niet meer door. Een dergelijk herinrichting is vaak een langdurig proces vanuit het perspectief van de bewoners. Tussen het moment dat de straat opgemeten wordt en daadwerkelijk wordt aangepakt zit vaak een lange periode (1-2 jaar) waarin allerlei procedures gevolgd worden die zich buiten het oog van de bewoners afspelen. Omdat de straat recentelijk is gerenoveerd stond de gemeente niet open voor aanpassingen zoals de aanleg van extra parkeervakken. Recentelijk is er een opening gekomen in de patstelling, toen de wethouder in de wijk op bezoek was en de argumenten van de bewoners aanhoorde. Nu wordt actief meegedacht naar oplossingen. De opbouwwerkster krijgt met de bewoners veel onderwerpen boven tafel en daar wordt vervolgens mee aan de gang gegaan. Soms kunnen dingen die bewoners willen niet. De opbouwwerkster benadrukt dat dit naar de bewoners gecommuniceerd moet worden.

Zoals uit het voorbeeld en uitspraken hierboven blijkt kiest de opbouwwerkster de rol van ondersteuner. Het initiatief moet bij de bewoners liggen, maar soms moet dit initiatief extra ondersteund worden. De geschiedenis die veel bewoners met 'de gemeente' hebben maakt dat ze een afwachtende houding aannemen. Als de mensen niet weten waar ze heen moeten bellen, laten ze het vaak liggen en beperken ze zich tot het uiten van onvrede. Door de weg te wijzen naar de juiste instanties en personen lukt het de opbouwwerkster de bewoners te stimuleren ook daadwerkelijk wat te doen met hun problemen en ideeën voor oplossingen. En ook al is niet iedere oplossing van de bewoners mogelijk, er komt wel een dialoog tussen bewoners en overheid op gang.

Doel van de opbouwwerkster is dat er uiteindelijk een definitieve omvorming komt van de wijkvereniging Tuinwijk tot een breed bewonersplatform. Dit kan ook voor de overheid dienen als aanspreekpunt naar de bewoners. De eerste stappen in deze richting zijn gezet in een 'eerste bijeenkomst' van het bewonersplatform.

"De buurt is in beeld bij de gemeente. Maar niet als vervelend. Wel als een buurt waar veel aan de hand is, maar waar dingen redelijk goed gaan" aldus de opbouwwerkster.

Een doelstelling die niet is gerealiseerd is de beoogde koppelaanpak tussen politie en opbouwwerk. Na een aantal gesprekken tussen vertegenwoordigers van diverse instanties (Politie Noordwest, LCO, SMVP, WING) is geconstateerd dat de politie de huidige samenwerking met het opbouwwerk voldoende vindt. Dit standpunt is besproken met de coördinator wijkbeleid.

#### *Overheid ↔ opbouwwerk*

De bewonersondersteuning in de Tuinwijk wordt vormgegeven vanuit verschillende programma's. Naast een aantal reguliere uren opbouwwerk, participeert de wijk in de projecten Heel de Buurt en Onze Buurt aan Zet (OBAZ). Deze verschillende projecten geven de opbouwwerkster (financiële) armslag om het opbouwwerk in de wijk vorm te geven. Wel moet ze als een jongleur alle projecten in de lucht houden, zodanig dat ze niet met elkaar botsen. Dit is soms lastig en de overleggen vormen een extra belasting. Zo zijn er voor uitwisseling van expertise bij Heel de Buurt meerdere provinciale bijeenkomsten.

Deelname aan de diverse projecten leidt ertoe dat de opbouwwerkster contact heeft met de bewoners in de wijk en weet wat de vraag is van de wijk. Als dit basisinzicht en vertrouwen aanwezig is kan een opbouwwerkster ook snel bewoners mobiliseren. Dit bleek onder andere bij het recente project Lentekriebels. Vanuit de gemeente was de inzet van overheidsinstanties (wijkpost e.d.) beschikbaar om wijken lentefris op te knappen. Het lukte de opbouwwerkster om snel een bewonersgroep te mobiliseren en om de juiste overheidsinstanties aan te spreken.

Een van de methodes van de opbouwwerkster om de wijk (en haar werkzaamheden) bij de overheid onder de aandacht te brengen zijn zogenaamde wijkbezoeken. Regelmatig bezoekt de opbouwwerkster met bijvoorbeeld ambtenaren de wijk. In een fietstocht met verantwoordelijke ambtenaren waar ze op eigen verzoek aan deelnam, heeft ze de betrokkenen ook naar de 'hangplek' van jongeren in de Tuinwijk geleid. Ze merkt dat de ambtenaren nu weten waar ze het over hebben, als je over de overlast praat. Duidelijk is geworden dat het wel of niet plaatsnemen van een hangplek goed gecommuniceerd moet worden met jongeren en via sessies ook met de buurt.

Recentelijk zijn er in de wijk vanuit het OBAZ-project twee buurtmanagers aangesteld, voor respectievelijk zes en acht uur per week. Dit leverde enige verwarring op, want wat was het verschil met het opbouwwerk? De wijkmanager opereert voornamelijk vanuit het buurtcentrum. Inmiddels zijn er onderlinge afspraken gemaakt met de opbouwwerkster en is men tot een taakverdeling gekomen.

### **De wederzijdse verhoudingen tussen burgers (groepen)**

Zoals aangegeven wordt het leefklimaat in de Tuinwijk voor een deel bepaald door de aanwezige familieverbanden. Op het eerste gezicht lijken de leden van de verschillende families goed met elkaar om te gaan, maar vaak blijkt later dat er onderling toch onenigheid is. Bepaalde mensen willen niet deelnemen aan een wijkteam of platform als daar al leden van een andere familie aan deelnemen. De opbouwwerkster maakt duidelijk dat ze geen keuze maakt voor een van de families. Als mensen die goed zijn voor de buurt, niet komen op bijeenkomsten omdat de andere familie aanwezig is, is dat hun eigen keuze. Dat is jammer, maar ze wil geen keuze maken. In vergelijking tot het begin is ze nu beter bekend met de families (ze heeft ook een soort stamboom gemaakt van de meest dominante families).

Er zijn ook spanningen tussen de groep jongeren en de oudere bewoners. De jongeren geven veel overlast en geven het verkeerde voorbeeld aan de kinderen in de wijk. De jongeren geven aan dat ze graag een eigen overdekte plek willen om samen te komen. De ouderen in de wijk klagen veel over de overlast, maar zijn terughoudend om er wat van te zeggen. De verschillende familierelaties maken ook dat jongeren worden ontzien.



De opbouwwerkster vormt een soort intermediair tussen de groepen. Ze praat met alle 'partijen'. Bij het (tijdelijke) gebrek aan een jongerenwerker in de wijk, vervult ze ook een belangrijke rol tussen de jongeren en de ouderen. De ouderen spreken haar aan over de overlast van de jongeren. Zij spreekt ook regelmatig met de jongeren.

Volgens de opbouwwerkster zelf heeft ze goed contact met de bewoners (waaronder de jongeren) omdat ze betrouwbaar is en altijd uitgebreide verslagen maakt. Deze verslagen zijn voor een brede groep leesbaar en worden naar veel betrokkenen gestuurd ter informatie. Dat kost veel tijd, maar wordt erg op prijs gesteld. "Ze weten dan waar ik mee bezig ben...als er dan wat is, komen ze ook". De interviews met de bewoners bevestigen dit beeld.

De opbouwwerkster nuanceert beelden die in een wijk leven. Ze probeert bewoners elkaars gezichtspunt te laten zien, zoals ook blijkt uit onderstaande uitspraak over de aanwezigheid van de wethouder bij een buurtfeest.

*“Een bepaalde bewoner wil altijd op de voorgrond staan. Maar het is ons straatfeest. Dan heb je het er met de opbouwwerkster over en die geeft aan dat je dat anders moet zien. Ze zegt dat zij ook een buurtbewoonster is. De opbouwwerker is er voor iedereen, niet alleen voor ons en ze blijft heel eerlijk.” (bewoner).*

Ook is er een goed overleg tussen de opbouwwerkster en de buurt- en jeugdagent. Hoewel de samenwerking niet formeel geregeld is, is er wel regelmatig overleg. Van beide kanten wordt informatie doorgegeven. Ze houden elkaar op de hoogte over de ontwikkelingen in de wijk. De geïnterviewde bewoners geven aan dat de politie wel harder mag optreden tegenover de overlastveroorzakende jongeren. De jeugdagent geeft aan dat ze pas kunnen ingrijpen als er een strafbaar feit wordt gepleegd. Drinken in het openbaar is niet strafbaar. Maar ze houden wel toezicht in de Tuinwijk. De opbouwwerkster kan de positie van de politie vervolgens weer uitleggen aan de bewoners. Ook heeft ze voorafgaand aan de oud en nieuw-viering 2004 een gesprek georganiseerd met de jongeren. Doel was om de onvrede aan te horen en mogelijke plannen vooraf in goede banen te leiden.

*“Bijvoorbeeld burenpromen, burenruzies. Daar duikt de opbouwwerkster in. Ook jongerenoverlast, de opbouwwerker gaat met het jeugd- en jongerenwerk aan het werk om te kijken wat acceptabele plekken zijn voor jongeren om te hangen. Probeert buurtbewoners met elkaar in contact te brengen en ook buurtbewoners met de jongeren. Een Opbouwwerker heeft meerwaarde in de wijk.” (jeugdagent).*

Het buurtcentrum in de wijk is het afgelopen jaar opgeknapt en vervult wederom een belangrijke functie in de buurt. Het buurtcentrum wordt gebruikt voor vergaderingen over de buurt, voor de uitvoering van het kinderwerk en activiteiten voor jongeren en O & O. De opbouwwerkster heeft een actieve rol gespeeld bij het werven van vrijwilligers voor de kinderclub. Dit is goed gelukt en inmiddels draait deze kinderclub elke woensdag. Voordat het buurtcentrum werd gesloten was er ook een kinderclub, maar deze draaide voornamelijk op één vrijwilligster met een eigen manier van omgaan met de kinderen. Dit leidde tot veel spanningen in de wijk en een leegloop van de kinderclubs.

## **2.4 Korte samenvatting**

Gedurende het jaar waarop dit onderzoek betrekking heeft is een aantal ontwikkelingen in de wijk te constateren. Bij deze ontwikkelingen speelt de opbouwwerkster een belangrijke rol. Soms vervult ze de rol van initiator, bemiddelaar of ondersteuner en ze vervult een belangrijke rol in het verwoorden van de vraag uit de wijk. In de paragraaf hiervoor is beschreven wat de opbouwwerkster in de wijk doet en hoe ze het doet. Dit levert een aantal resultaten op die in meer of mindere mate zichtbaar zijn. Resultaten zoals een betere omgang tussen mensen, een goede doorverwijzing naar instanties en het bespreekbaar maken van problemen in de wijk, zijn aan de buitenkant niet altijd zichtbaar. Maar uit de interviews blijkt dat hierop wel resultaten zijn geboekt. Een aantal van de resultaten wordt hieronder genoemd:

- Buurtcentrum draait weer (mede door de inzet van de opbouwwerkster)
- Werkgroepen in de wijk actief
- Gevoel van veiligheid in de wijk is toegenomen
- Rustig verlopen oud en nieuw
- Wijkverbetering: plan van aanpak woningbouwverenigingen
- Oprichting wijkteam



- Betere informatie naar de bewoners
- Meer samenwerking instanties

Het kinderwerk en jeugd- en jongerenwerk in de Tuinwijk kent een hobbelige ontwikkeling. Na een langdurige afwezigheid kwam een nieuwe jongerenwerker. Maar deze verdween na korte tijd. Inmiddels is bekend dat binnenkort een ervaren jongerenwerker actief wordt in de Tuinwijk. In de tussenliggende periode vervulde de opbouwwerkster een belangrijke rol tussen de jongeren (die overlast veroorzaken) en de (overige) bewoners in de wijk. En zorgde dat de communicatie tussen de jongeren, bewoners en professionals op gang bleef.



Er zijn verschillende overlegvormen tussen professionals in de Tuinwijk gaande. Voor de opbouwwerkster zijn deze enerzijds belangrijk om informatie te krijgen en door te geven, maar anderzijds vormen ze ook een zware tijdsbelasting. Het is continu goed afwegen welke investering geleverd moet worden, omdat het risico bestaat dat ze anders geen tijd meer heeft om 'gewoon in de wijk aanwezig te zijn'.

Ten slotte een laatste opmerking van een bewoonster over de rol van de opbouwwerkster:

*"Ik kan je wel vertellen, als ze hier de opbouwwerkster afhalen, zakt de heleboel weer in elkaar. Zeker weten. Zij stimuleert de mensen om te komen naar allerlei activiteiten en besprekingen. Ze gooit het openbaar ....? door heel de wijk. Als zij er niet meer is, wie doet dat dan? Dan zijn de mensen niet gemotiveerd. Krijg je weer dat kat en hond-gebeuren. Dan heb je bepaalde groeperingen die de baas willen spelen."* (bewoner).



### 3.1 Inleiding

Corpus den Hoorn is een herstructureringswijk waar veel fysieke ingrepen (gaan) plaatsvinden. De wijk is te karakteriseren als een verloederde wijk (openbare ruimte) met veel sociale huurwoningen. Aan de rand staan enkele halfhoge flats, in het hart bevindt zich voornamelijk laagbouw. Er wonen veel probleemgezinnen met een laag inkomen, er is een hoge vergrijzing. Verder wonen er relatief veel allochtonen in de wijk. Ook is er een afdeling van een asielzoekerscentrum (AZC) en een instelling voor geestelijk gehandicapten (NOVO).

In de programmabegroting 2004 (van de stad Groningen) staat over Corpus den Hoorn: "Wijkvernieuwingsplan is beschikbaar. Betreft sloop en nieuwbouw, en ook samenvoeging en woningverbetering. Nagegaan wordt of een en ander gepaard kan gaan met verbetering van binnen- en buitenmilieu (A7 en A28). Woningbouwplannen zijn in ontwikkeling voor verschillende locaties: Overwinningplein, Semmelweisstraat, Maartenshof, Laan v.d. Vrijheid en Heijmanslocatie o.a..... De Heel-de-Buurt-aanpak (opbouwwerk) door WING verdient voortzetting. Corpus den Hoorn wacht al jaren op een goede wijkvoorziening..." (pagina 135).

Dit citaat geeft aan wat het centrale thema is in Corpus: sloop en nieuwbouw. De wijk is de afgelopen periode een beetje 'vergeten' en daardoor slecht onderhouden. Grootschalige ingrepen zijn nodig om de wijk weer te actualiseren. Enkele flats en een oud verzorgingshuis worden gesloopt. De huidige speeltuin moet wijken voor nieuwbouw. Het nabije winkelcentrum op het overwinningplein wordt opgeknapt. Aan de noordkant van de wijk komt een dwarsverbinding tussen A7 en A28. Aan de zuidkant komt een uitbreiding van het Martiniziekenhuis. Op samenlevingsgebied is de afgelopen tijd veel geïnvesteerd in de wijk. Onder leiding van Jasper Schaaf heeft tussen 1998 - 2001 het Heel de Buurt-project plaatsgevonden. Dit project heeft veel uitstraling gehad, ook naar de andere wijken in Groningen. In 'Kunt u de rails ophangen? Want ik durf niet in de lucht!' (Schaaf, 2001) staat het project uitgebreid beschreven. Na het beëindigen van dit project is de opbouwwerkster in de wijk actief geworden.

De opbouwwerkster werkt sinds oktober 2001 in de wijk en heeft 24 uur per week voor Corpus. Daarnaast heeft ze nog projecten in twee andere wijken. De opbouwwerkster is in een vorige functie als jongerenwerker in de wijk actief geweest.

## 3.2 Recente ontwikkelingen

Aan de opbouwwerkster is gevraagd om drie <sup>3</sup>plekken in de wijk aan te wijzen die een belangrijke rol spelen in het werk. Het zijn er vier geworden:

- **Wijkvernieuwing**  
Het gaat om groot aantal plekken in de wijk. Enkele flats worden gesloopt. Nieuwe huizen komen ervoor terug.
- **De speeltuinvereniging**  
De speeltuinvereniging organiseert activiteiten voor kinderen én volwassenen (zoals bingoavonden). Het gebouw geeft aan de buitenkant een 'gesloten' indruk. De speeltuinvereniging is ten tijde van het onderzoek in onderhandeling over een nieuwe locatie voor het gebouw en de speeltuin. Deze is inmiddels gevonden in de vorm van tijdelijke huisvesting op het grasveld naast de ouderensociëteit.
- **Vensterschool in ontwikkeling**  
In de wijk is een Vensterschool gevestigd. Deze bestaat uit een samenwerkingsverband tussen o.a. de school, een kinderdagverblijf en het sociaal-cultureel werk.
- **Het multifunctioneel centrum**  
Het multifunctioneel centrum is nog geen zichtbare plek in de wijk, omdat het nog niet is gerealiseerd. Door bewoners wordt al zo'n tien jaar gevraagd om een centrum waar gezamenlijke activiteiten kunnen plaatsvinden. Inmiddels is de financiering van een multifunctioneel centrum gelukt (door o.a. huizen erboven te bouwen). De wethouder heeft toegezegd dat het er komt. Het multifunctioneel centrum komt op de locatie van de Vensterschool.

Net als in de andere wijken, is de opbouwwerkster in Corpus gevraagd belangrijke momenten vast te leggen met een digitale camera. Vervolgens is gevraagd per foto kort te beschrijven wat het onderwerp van de foto is en de reden waarom de situatie kenmerkend is voor het werk van de opbouwwerkster. Hieronder geven we het overzicht van de onderwerpen en de inhoud van dit 'visueel' dagboek. Opgemerkt wordt dat het gaat om enkele kenmerkende momenten. Het is geen compleet overzicht van het werk van de afgelopen periode.

- **Evaluatie opbouwwerk**  
Met de Wijkraad is bij de introductie van de nieuwe opbouwwerker afgesproken dat haar functioneren in de wijk na ongeveer een jaar met bewoners besproken zou worden. Dit omdat de nieuwe opbouwwerker nieuw in het vak was (afkomstig uit het jongerenwerk) en niet over de juiste vooropleiding beschikte. Het Heel de Buurt-project is omgezet naar opbouwwerk en dit zou enige veranderingen met zich mee brengen. Uiteindelijk heeft deze evaluatie pas na ongeveer twee jaar plaatsgevonden.
- **Nieuw financieel haalbaar plan voor Multifunctioneel Centrum Corpus**  
Bewoners zijn door de wethouder uitgenodigd op het Stadhuis, waar ze een presentatie krijgen van het eerste financieel haalbare plan voor een multifunctioneel centrum in hun wijk. De plannen voor zo'n centrum waren er al een jaar of tien, maar bleken elk jaar financieel niet haalbaar. Uiteindelijk is er een uitweg in gevonden, wat een grote stap vooruit betekent voor de komst van het centrum.

<sup>3</sup> Uiteindelijk zijn het er vier geworden, omdat het multifunctioneel centrum nog niet gebouwd is, maar als wens van de bewoners wel een belangrijke rol speelt in de wijk.

- Vergadering bewonersvereniging Corpus den Hoorn  
De bewonersvereniging Corpus komt eenmaal per zes weken bijeen voor een bestuursvergadering. De bewonersvereniging kende een leegloop en wist niet meer waar ze voor stond. In de vergadering werd besproken hoe nieuwe doelen bepaald konden worden en welke strategie men vervolgens zou hanteren om nieuwe mensen aan te trekken.
- Werkverband Corpus den Hoorn  
In Corpus is een werkverband opgericht om het werk beter op elkaar af te stemmen en waar nodig aan te vullen. Uit dit werkverband is voor 2004 het project Veilige Wijk voortgekomen. Vanuit dit project wordt komend jaar een aantal activiteiten gestart in het kader van veiligheid voor alle doelgroepen.
- Voorbereiding Kerngroep Corpus  
In Corpus draait een Kerngroep Corpus den Hoorn. De kerngroep is voortgekomen uit de stuurgroep die bij het Heel de Buurt project hoorde. In de Kerngroep zitten wijkbewoners en verschillende instanties en werkers van de gemeente, die werkzaam zijn in Corpus. Voor deze Kerngroep stelt de opbouwwerker met bewoners de agenda samen. Daarnaast schrijft ze de vergadering uit en verzorgt ze de uitnodigingen.
- Vergadering Sociaal en Fysiek beheer Wijkvernieuwing Corpus  
In het kader van de wijkvernieuwing zitten alle betrokken partijen om de tafel om afspraken te maken en elkaar te informeren over o.a. de sloop, het beheer van de wijk voor, tijdens en na de sloop, en signalen uit de wijk hierover te behandelen.
- Presentatie en Inspraakavond voor bewoners over het wijkmilieuplan Corpus den Hoorn.  
Voor elke wijk in de stad, zo ook Corpus, is, in opdracht van de Wethouder, door de milieudienst een wijkmilieuplan opgesteld. Voor dit plan is er in de wijk door de gemeente een enquête gehouden. Naar aanleiding van deze enquête zijn maatregelen in het plan opgenomen. De wijkraad had het plan eerder toegestuurd gekregen en had tijdens deze bijeenkomst gelegenheid te reageren en vragen te stellen over het plan.
 
- Bespreking met professionals over stedelijke knelpunten wijkvernieuwing  
In veel wijken in de stad is men bezig met wijkvernieuwing. Dit brengt een aantal knelpunten met zich mee die voor elke wijk opgaan. Voorbeeld is uitstel van sloop van rijen huizenblokken door corporaties, waardoor een buurt door deze leegstand snel verloedert. Met elkaar wordt geprobeerd een plan van aanpak van deze knelpunten te ontwikkelen
- Portiekgesprekken  
In het kader van de wijkvernieuwing zijn portiekgesprekken gehouden in Corpus. Als vooraankondiging zijn flyers verspreid. Vervolgens hebben de opbouwwerkers bij alle woningen aangebeld en mensen gevraagd deel te nemen aan het gesprek. De gesprekken zelf vinden op een ander tijdstip plaats

in het Vraag en Antwoordpand van de Huismeesters. Onderwerp van gesprek is onder andere de tevredenheid over de wijk, het wonen, wat weet men over de wijkvernieuwing, wat zijn knelpunten / verbeterpunten voor de wijk, en wat is positief aan de wijk.

- **Plangroep Vensterschool**  
Invulling geven aan de plangroep Vensterschool, zowel voor de programmering van naschoolse en buurtgerichte activiteiten, alsook voor de ontwikkelingen van een nieuw multifunctioneel centrum, waar de Vensterschool een belangrijke plaats in zal vervullen, en de samenwerking van instellingen onderling.
- **Interculturele Vrouwengroep Corpus den Hoorn**  
In Corpus bestaat het idee om een Interculturele Vrouwengroep op te zetten. Om te zien of de gemeente hiervoor financiën willen vrijstellen, is een projectplan gepresenteerd aan de Coördinator Wijkbeleid om de eerste reactie vanuit de gemeente te peilen. Deze reactie was positief.
- **Informeel overleg signalen Corpus met MJD**  
Al werkend in de wijk vangt de opbouwwerkster signalen op van gezinnen waar het niet goed mee gaat. Deze signalen zijn niet altijd duidelijk genoeg om concrete actie te kunnen ondernemen. Er is informeel overleg met werkers van de MJD (Maatschappelijke en Juridische Dienstverlening) om te kijken of zij bekend zijn met de signalen en welke vervolgacties ondernomen moeten worden.
- **Evaluatie kerstmarkt met etentje**  
Elk jaar wordt een kerstmarkt in Corpus georganiseerd. Deze vindt plaats in de Immanuëlkerk. Begin januari wordt het evenement met de groep vrijwilligers geëvalueerd en wordt bekeken wat de verbeterpunten voor het nieuwe jaar zijn.

### **Overlast**

Tot voor kort was er veel overlast in de wijk door een groep jongeren. Er waren veel inbraken in de wijk en rondhangende jongeren gaven veel overlast bij het wijkpand. Vergaderingen van de bewonersgroep werden verstoord en er is ook brand gesticht in het pand. De groep jongeren is onlangs door de politie opgepakt (op heterdaad betrapt, waarna een reeks bekentenissen volgde). Eén jongere is de toegang tot de wijk verboden en deze jongen is verhuisd. Inmiddels is het een stuk rustiger geworden. Ook de overlast bij het wijkpand is sterk verminderd. De opbouwwerkster kent de jongens vanuit haar periode als jongerenwerkster in dezelfde wijk.

### **Veilige wijk**

Er is vanuit WING een werkverband Corpus opgericht met professionals in de buurt. De opbouwwerker, jongerenwerker, ouderenwerker, ouderenadviseur en kinderwerker hebben een project opgestart: 'veilige wijk'. Een keer per maand komt men samen. Het doel is om vanuit verschillende disciplines het thema veiligheid onder de aandacht te brengen. Gedacht wordt aan: ouderen die 's avonds veilig over straat kunnen, gezondheid (veilig in je lijf), weerbaarheidstraining, EHBO, safesex voor tieners, toneelstuk door jongeren uitgevoerd in de

verzorgingshuizen, tekenwedstrijd over veiligheid in de wijk. Het is ook de bedoeling dat door de activiteiten oud en jong met elkaar in contact komen.

### 3.3 De opbouwwerker aan het werk

De interviews met de opbouwwerkster, de foto's, de interviews met bewoners en professionals en de diverse documenten (wijkbladen, aankondigingen, verslagen, notulen etc.) geven allemaal informatie over de werkzaamheden van de opbouwwerkster in Corpus den Hoorn. In deze paragraaf beschrijven we de rol van de opbouwwerkster in de wijk aan de hand van de indeling zoals gepresenteerd in de onderzoeksopzet (Bijlage 1).

#### *Professional ↔ burger*

De opbouwwerkster heeft haar intrede in de wijk gedaan nadat het project Heel de Buurt was afgerond. In het kader van dit project waren er diverse overlegvormen. Als snel wordt duidelijk dat het niet mogelijk en ook niet wenselijk is om alle overlegvormen te blijven ondersteunen. In goed overleg met direct verantwoordelijken zijn keuzes gemaakt. Bij een tussenmeting, zo'n anderhalf jaar later, blijkt dat ondanks deze keuzes de opbouwwerkster nog veel tijd kwijt is aan de diverse overlegvormen. De belangrijkste zijn de wijkraad, de bewonersvereniging, de kerngroep en de diverse overlegvormen in het kader van de wijkvernieuwing. Samen met de coördinator wijkbeleid en de stadsdeelmanager van WING vormt ze de motor van de kerngroep (de overlegvorm die is overgebleven uit het Heel de Buurt-project). De kerngroep kent een onafhankelijk voorzitter, die deel uitmaakt van de gemeenteraad. Dit zorgt er mede voor dat de contacten met de politiek goed zijn.

In het kader van de wijkvernieuwing zijn portiekgesprekken gehouden. Deze zijn uitgevoerd samen met een opbouwwerkster die door de woningbouwcoöperatie is ingehuurd. Eerst is middels een brief een aankondiging gestuurd aan alle bewoners van de drie flats. Vervolgens heeft men deur aan deur aangebeld om met mensen te praten en hen uit te nodigen voor een bijeenkomst. De gespreksonderwerpen zijn: wat vindt u leuk in de wijk, wat mist u? Bent u goed op de hoogte van de wijkvernieuwing? Gedurende de onderzoeksperiode zijn twee bijeenkomsten georganiseerd. De eerste kende een hoge opkomst, (75% van de bewoners uit de flat) de tweede een relatief lage opkomst (40%).

De portiekgesprekken leveren volgens de opbouwwerkster soms verrassende dingen op: de flats worden één voor één gesloopt. Hierdoor hebben bij de herhuisvesting de bewoners van de eerste flat meer kans op herhuisvesting dan de bewoners van de laatste flat. De vraag van de bewoners was, hoe de nieuwe woningen worden verdeeld? Daar was nog niet over nagedacht. Vervolgens is door de woningcorporatie een inschrijfprocedure ontwikkeld.

Ook benoemden bewoners in de portiekgesprekken delen van de wijk als waardevol, waarvan je het niet direct zou verwachten. Voorbeeld is een braakliggend veldje tussen de flats. De portiekgesprekken maken duidelijk dat het beeld



dat de bewoners onderling van de wijk hebben verschillend is, en dat dit beeld vaak ook weer anders is dan dat van de opbouwwerkster.

Bij de huis-aan-huisbezoeken voor de uitnodiging van de portiekgesprekken komen soms ook 'trieste gevallen' aan het licht. "Daar kan je dan de hulpverlening op af sturen". Het maatschappelijk werk zit in hetzelfde gebouw als de opbouwwerkster. In deze gevallen worden contacten uitgewisseld om adressen 'in de gaten te houden'. Ook wordt de ouderenadviseur ingeseind om een keer langs gaan.

### ***Burger ↔ overheid***

De wijk staat op de kaart bij de gemeenteraad, voornamelijk vanwege de wijkvernieuwing. Toch is het belangrijk dat de opbouwwerkster aandacht blijft vragen voor diverse aspecten, zoals de behoefte van de bewoners aan een multifunctioneel centrum.

De opbouwwerkster vervult een ondersteunende rol rond de strijd voor een multifunctioneel centrum. Ze bespreekt met bewoners hoe ze aandacht kunnen vragen bij de politiek. Bijvoorbeeld via een voormalig raadslid dat nu in de tweede kamer zit. Ze maakt samen met bewoners strategische keuzen om het proces te bespoedigen. Doel is aandacht te blijven vragen, zodat het multifunctioneel centrum op de agenda komt in de gemeenteraad. Uiteindelijk is door de gemeenteraad toegezegd dat het multifunctioneel centrum er komt. De wijkraad (dagelijks bestuur, bestaande uit drie bewoners van Corpus) is op het stadhuis uitgenodigd voor een presentatie, daar was de opbouwwerkster bij. Ze begeleidt de bewoners, maar onderneemt tijdens deze overleggen alleen actie als de bewoners er om vragen.

De wijkraad Hoornse wijken is een belangrijk aanspreekpunt in de wijk. Hierin zitten bewoners en vertegenwoordigers van diverse instellingen en bedrijven in de wijken. De wijkraad richt zich op vier wijken: Corpus den Hoorn, Hoornse park, Hoornse meer en Piccardhof. Vanuit de andere wijken, die een geheel andere samenstelling in mensen en woningen kennen, komt weinig inbreng in de wijkraad. Dit geeft veel frustratie en heeft ertoe geleid dat, in goed overleg, de bewoners van Corpus zich afsplitsten. De verwachting is dat de nieuwe invulling voor de zomer van 2004 tot stand komt.

Dat de wijk op de kaart staat blijkt ook uit het feit dat er in het kader van Heel de Buurt, €5000,- beschikbaar gesteld is voor Corpus. Dit geld is via de wijkraad beschikbaar voor activiteiten in de buurt, zoals het project de veilige wijk en de oprichting van een interculturele vrouwengroep.

*"De contacten zijn goed. Eens per jaar komen alle wethouders. De wijk staat wel op de kaart."*  
(bewoner).

De samenwerking tussen de wijkraad en de bewonersorganisatie verloopt slecht. Er is een aantal bemiddelingsgesprekken gevoerd. Dit heeft weinig opgeleverd en blijft een aandachtspunt voor de opbouwwerkster. De bewonersvereniging kent een grote leegloop en een tekort aan actieve vrijwilligers. De opbouwwerkster heeft in het begin veel energie gestopt in het ontwikkelen van een plan van aanpak, maar er waren onvoldoende vrijwilligers om het op te pakken. De huidige bewonersorganisatie heeft daardoor een smalle basis. Daarom wordt tijdelijk minder tijd besteed aan de bewonersvereniging. Dit heeft de opbouwwerkster met de opdrachtgevers vanuit de gemeente gecommuniceerd.



*“De bewonersvereniging zit al vol met het wijkfeest en de kerstmarkt. De opbouwwerkster had gedacht dat we meer konden doen. We beperken ons momenteel tot de ‘feesten’. Het is moeilijk om vrijwilligers te krijgen.” (Actief lid van de bewonersorganisatie).*

### **Overheid ↔ opbouwwerk**

Volgens de analyse van het stadsdeel zuid, waar Corpus deel van uitmaakt, zijn er twee belangrijke groepen bewoners. Kinderen en jongeren vragen veel aandacht. Er is jongerenoverlast en er is ontevredenheid over de voorzieningen voor jeugd en jongeren, zowel wat betreft de accommodaties en de buitenvoorzieningen als het activiteitsaanbod. Daarnaast wordt het gevaar van sociaal isolement van zelfstandig wonende ouderen benoemd.

De inzet van de opbouwwerkster is vooral gericht op de ondersteuning van de bewonersgroepen. “De ondersteuning en coaching van wijkkaders is stevig in gang gezet en dit leidt tot een aantal projecten (o.a. nieuwe impuls bewonersorganisatie). Er wordt een bijdrage geleverd aan de versterking van de positie van de bewoners en hun organisatie in het wijkvernieuwingsproces. (Offerte naar aanleiding van de analyse 2003)”

Doelstelling daarbij is “het vergroten van de participatie van bewoners en de verbetering van de wijk zowel op het sociale als het fysieke vlak. De onderlinge tolerantie m.n. tussen verschillende culturen en tussen jongeren en ouderen moet worden vergroot.”

In de kerngroep Corpus is op een voorstel van de Stadsdeelmanager, de opbouwwerkster en de coördinator wijkbeleid) bestloten een trendanalyse te maken. Gekeken wordt wat belangrijk is in de wijk en waar aandacht naar uit moet gaan. Geïnterviewd is welke initiatieven gaande zijn en op welke doelgroep ze zijn gericht “*Er gebeurt veel in de wijk, maar we weten het niet van elkaar*”. Vervolgens wordt een avond georganiseerd onder leiding van het Landelijk Centrum Opbouwwerk (LCO). Doel is dat er een plan wordt opgesteld en dat de voortgang van het plan wordt in de kerngroep wordt besproken. Het gaat om kennis bij elkaar brengen. Kijken wat ontbreekt.

Zoals aangegeven is de opbouwwerkster veel tijd kwijt met het bijwonen en ondersteunen van de diverse overleggen. Dit is in de lijn van de werkzaamheden zoals in de offerte is vastgelegd. Ze geeft wel aan dat ze meer tijd maakt om de wijk in te gaan. Gevolg is dat ze niet bij elk overleg aanwezig is. Als er veel ‘losse bewoners’ zijn zoals bij de bijeenkomst over het wijkmilieuplan probeert ze wel altijd aanwezig te zijn. Het is een makkelijke gelegenheid om met mensen in gesprek te komen en contacten met bewoners aan te gaan.



De opbouwwerkster heeft haar werkplek (bureau) niet inde wijk zelf maar in een aangrenzende wijk. Dat ervaart ze wel als een gemis, omdat je daardoor minder informele gesprekken hebt in de wijk. In het wijkpand is wel bureautje, maar dit is door de grote drukte niet gezicht als werkplek.

In opdracht van de dienst OCSW heeft een particulier bureau een sociale wijkanalyse uitgevoerd. De bespreking van de uitkomst met opbouwwerkster en bewonersorganisatie heeft niet plaats gevonden door ziekte van de medewerker van OCSW.

*“De opbouwwerkster is begonnen met een erfenis van Jasper Schaaf, misschien wel het prototype opbouwwerker. Dat was niet makkelijk, hij heeft veel goeds gedaan en veel op de rails gezet, waardoor je als professional erg verwend bent. Hij was heel enthousiast en had een heel project achter zich. Toen de opbouwwerkster begon, was ze bekend vanuit het Jeugd en Jongeren Team. Die bagage neemt ze mee. De wijkvernieuwing begon te rollen. Het niveau van het opbouwwerk lag hoog. In het begin kwam ze net kijken. Dan doe je een stap terug. De opbouwwerkster heeft het na enkele gesprekken goed opgepakt. Ze zet nu een goed verhaal neer. Er speelt veel, (komt multifunctioneel centrum, verplaatsing gebouw speeltuinvereniging), de bewonersparticipatie is een echt wespenest, en daar moet ze in werken. Dat is lastig.” (professional).*

### **De wederzijdse verhoudingen tussen burgers (groepen)**

Zoals in de wijkanalyse beschreven staat zijn er in de wijk twee aandachtsgroepen: jongeren en ouderen. De gemiddelde leeftijd in de wijk is hoog, er is sprake van vergrijzing. De doelstelling van het project ‘De veilige wijk’ is aandacht te besteden aan de veiligheid, maar daarnaast jonge en oudere mensen met elkaar in contact te brengen. De sociale binding te vergroten. Bijvoorbeeld door jongeren een toneelstuk te laten opvoeren in verzorgingshuizen in de wijk.

De methodiek is door de deelnemers van het werkverband zelf bedacht. Al pratend werd duidelijk dat de veiligheid een belangrijk thema is in de wijk. De opbouwwerkster vervult de functie van coördinator van het projectteam. Schrijven van een plan van aanpak, en het mede organiseren van activiteiten, behoren daardoor ook tot haar taken. Ook is de doelstelling bewoners en instellingen bij de activiteiten te betrekken: scholen, woningcorporaties verzorgingshuizen. Om aandacht te vragen voor het project is men een ‘zonnebloem’ actie gestart. Elke bewoner krijgt enkele zonnebloempitten voor in de tuin. Het idee is dat over enige tijd in de hele wijk de zonnebloemen zichtbaar zijn en daarmee ook het project extra aandacht krijgt.

Verder zijn er plannen om in de zomer met een koffiekar de wijk in te gaan. Zodat mensen elkaar beter leren kennen, en er meer onderlinge contacten ontstaan. De verwachting is dat de sociale controle hierdoor toeneemt en mensen zich daardoor veiliger voelen.

De wijkvernieuwing is in de ogen van bewoners niet alleen goed. Er verdwijnt een aantal sociale woningen waardoor sommige wijkbewoners verplicht moeten verhuizen uit de wijk. Daarnaast geven de sloop en de bouw veel overlast. Men wil ook investeren in de blijvende bewoners, dit wordt zichtbaar via het groot onderhoud in de wijk door o.a. de stoepen op te knappen.

Om ervoor te zorgen dat ze niet altijd de ‘gestaalde kaders’ (de wijkraad en de bewonersvereniging) bereikt hanteert de opbouwwerkster een lijst met actieve wijkbewoners. Sommigen zijn actief op kleine onderdelen: meepraten over de wijkvernieuwing, organiseren kerstmarkt etc.

### 3.4 Korte samenvatting

De wijkvernieuwing, momenteel het belangrijkste onderwerp voor Corpus, is officieel van start gegaan. De afgelopen periode is veel overlegd over de voorbereiding. De komende periode zullen er veel fysieke ontwikkelingen plaatsvinden in de wijk. De opbouwwerkster is veel tijd kwijt met de diverse overlegvormen.

De opbouwwerkster vervult een belangrijke rol voor de bewonersvereniging, zoals blijkt uit onderstaande opmerking:

*“Ja, we kunnen haar niet meer missen. Het zou vervelend zijn als de opbouwwerkster over een paar jaar weer weg zou moeten. We weten nu van elkaar wat we kunnen (verwachten). Het zou erg zijn, als zo’n persoon in zo’n wijkvernieuwingsperiode weg zou gaan.”* (bewoner).

Volgens de opbouwwerkster is participatie pas geslaagd als meer bewoners dan een wijkraad of bewonersvereniging kunnen meepraten. *Participatie is geslaagd als verder is gekeken dan alleen naar de kaders die aanwezig zijn.*

Ze investeert veel om mensen te betrekken. Ze merkt dat andere partijen het vaak makkelijk vinden om de bewonersvereniging te benaderen. Ze vindt het belangrijk daar op te wijzen, de bewustwording op gang te brengen.

De vraag of de opbouwwerkster voldoende bekend is in de wijk is lastig te beantwoorden. Zelf geeft ze aan dat ze van gezicht wel bekend is en dat ze, als ze aanwezig is in de wijk, wel bekenden tegenkomt. Haar naamsbekendheid is minder belangrijk, als ze maar weten waar ze zich mee bezighoudt.

In Corpus zijn diverse overlegvormen. Van huurdersvereniging tot de wijkraad. Ook tussen professionals zijn diverse overleggen gaande op sociaal en fysiek vlak. Een professional geeft aan dat er veel te veel vormen zijn en dat er keuzes gemaakt moeten worden welke de belangrijkste zijn.

*“De diversiteit aan groepen (wijkraad, speeltuinvereniging bewonersvereniging, huurdersvereniging.) is groot. De wijkraad en de huurdersvereniging zijn maatgevend. De bewonersvereniging is niets meer of minder dan een veredelde activiteitencommissie. Daar mag ze iets directiever in zijn. Er is veel onderling wantrouwen tussen bewonersvereniging en wijkraad. Je moet als opbouwwerkster keuzes maken.”* (professional).



## 4

## Beijum-Oost

### 4.1 Inleiding

Beijum-Oost is een wijk die gebouwd is in de jaren tachtig en gelegen is aan de Noordoostelijke rand van de stad Groningen. De stedenbouwkundige opzet van de wijk is typerend voor de tijdsgeslacht: een ringweg met daaraan kronkelige 'heerden'. Zo heten de straten in Beijum. Beijum-Oost heeft 19 heerden. De straten zijn ruim opgezet omgeven met veel groen, watertjes met daaroverheen her en der bruggetjes. Een aantal heerden is doodlopend. Soms bieden doorkijkjes een blik op oneindige weilanden.

Tegelijkertijd doen de andere straten, rondom winkelcentrum Oost bijvoorbeeld, vrij stedelijk aan: vierlaags gestapelde bouw en kleine eengezinswoningen domineren. Ook is er beduidend minder groen, maar er zijn wel kleine parkjes, omsloten door bebouwing. Door de kronkelige opzet kent de wijk ontelbare achterpaden en (onder)doorgangen waarbij je er geen vermoeden van hebt waar ze uitkomen. De wijk kenmerkt zich door onoverzichtelijkheid. De bordjes *Hoofdroute*, die geplaatst zijn om te voorkomen dat je verdwaalt, spreken boekdelen.



De wijk Beijum is verdeeld in een oostelijk en een westelijk deel. In de beleving van mensen is dit onderscheid niet sterk. Wel zijn mensen vaak georiënteerd op één van de twee winkelcentra die de wijk heeft en deze fungeren dan ook als een soort ijkpunt van Beijum-Oost en Beijum-West.

### Bevolkingssamenstelling

In Beijum-Oost wonen ongeveer 7.000 mensen. Drievierde deel van de woningen zijn huurwoningen. Beijum-Oost is een multiculturele gezinswijk. Eenderde van de inwoners is jonger dan 20 jaar. Ook wonen er veel jonge alleenstaanden en stellen (40 procent). Dat een vijfde deel van de huishoudens wordt gevormd door eenoudergezinnen is voor Groningse begrippen veel. Slechts zeven procent van bewoners is ouder van 55 jaar, hoewel naar verwachting de vergrijzing de

komende jaren zal toenemen. Een ander opvallend kenmerk van Beijum-Oost is dat bijna dertig procent van de bevolking van allochtone afkomst is. De grootste groep hierbij vormen de Antillianen en Arubanen. Ondanks dat het percentage de afgelopen jaren spectaculair is gedaald is de werkloosheid in de wijk met 22% hoger dan het stedelijk gemiddelde in Groningen (14%). Vooral de werkloosheid onder allochtonen is hoog: 32,7% (autochtoon: 18,7%).

### **Problematiek**

De problematiek die de wijk kenmerkt is “taai en ingewikkeld”, zo staat beschreven in ‘De aftrap’, de notitie die beschrijft hoe de sociale wijkvernieuwing in Beijum-Oost vorm krijgt. Het gaat om zichtbare problemen, zoals overlast van jongeren en Antillianen, en de middenstand van winkelcentrum Oost die te lijden heeft als gevolg van het geheel opgeknapte winkelcentrum in Beijum-West. Maar ook minder zichtbare problemen van kwetsbare groepen manifesteren zich. De situatie van werklozen, eenoudergezinnen en uitkeringsgerechtigden baart zorgen. Organisaties die actief zijn in de wijk geven te kennen dat deze groepen onvoldoende bereikt worden.

Het beeld van Beijum-Oost als ‘afvoerputje’ is niet terecht, vinden verschillende gesprekspartners. De problemen concentreren zich in bepaalde heerden. De beleving van de kwaliteit van de wijk is erg afhankelijk van waar mensen precies in de wijk wonen. Uit gemeentelijk onderzoek is gebleken dat meer dan 80% van de bewoners tevreden is over de wijk. De negatieve beeldvorming over Beijum-Oost speelt de wijk dan ook parten. De wijk heeft een slechte naam en incidenten worden breed uitgemeten in de pers.

## **4.2 Sociale Wijkvernieuwing**

Uit de probleemanalyse die gemaakt is ten behoeve van de Sociale Wijkvernieuwing komen zes probleemvelden naar voren:

1. Antillianen: overlast, isolement en achterstand
2. Verval en verloedering winkelcentrum Oost
3. Gebrek aan sociale cohesie
4. Criminaliteit, drugsoverlast en andere overlast
5. Achterstanden op het gebied van werk, opleiding en inkomen
6. Tekortschietende opvoeding en veelvuldig risicogedrag.

Om invulling te geven aan de sociale pijler van het gemeentelijke beleid is een Sociaal Structuurplan ontwikkeld. Dit Sociaal Structuurplan richt zich vooral op twaalf wijken in Groningen, waaronder Beijum-Oost.

Uit het Sociaal structuurplan vloeien voor de sociale wijkvernieuwing in Beijum-Oost drie doelen voort:

- A. de wijk weer leefbaar en veilig maken
- B. verbeteren van de sociale cohesie
- C. wegwerken van aanwezige achterstanden.

De aanpak bestaat uit zes projecten. Elk project is gericht op één van de zes hoofdproblemen. Elk project richt zich op een of meerdere doelstellingen.

	De wijk weer leefbaar en veilig maken	Verbeteren van de sociale cohesie	Wegwerken van aanwezige achterstanden
Project Overlastinterventie winkelcentrum Oost	X	X	X
Revitalisering winkelcentrum Oost	X		
Project 'Heel de Buurt'		X	
Interventieteams en extra inzet politie	X		X
Buurt- en probleemgerichte aanpak van achterstanden			X
Aanscherping project Vensterwijk			X

Er is tien jaar uitgetrokken voor deze aanpak onder de titel Sociale Wijkvernieuwing. De financiering van de aanpak komt voor rekening van de gemeente, corporaties, maatschappelijke organisaties. Over de inzet van budgetten worden onderhandelingen gevoerd tussen de verschillende betrokken partijen. Vanuit de gemeente zijn de kosten voor de projectleiders in meerjarenbegrotingen meegenomen. Ook zijn specifieke middelen vrijgemaakt, onder andere voor overlastinterventie en de aanpak van winkelcentrum Oost. In het vervolg wordt jaarlijks vastgesteld welke projecten kunnen worden uitgevoerd. Sommige betrokkenen uiten hierover hun bezorgdheid: bezuinigingen vormen mogelijk een bedreiging voor de uitvoering.

Met deze ambities voor het wijkdeel Beijum-Oost is een kwaliteitsimpuls van het opbouwwerk welhaast vanzelfsprekend. De (extra) inzet van een sociale professional komt hiermee in Beijum-Oost op een natuurlijk moment. Een voor de wijk nieuwe opbouwwerkster is aangesteld als projectleider voor het project 'Heel de Buurt'. Heel de Buurt is gericht op:

- Activeren van bewoners in het kader van projecten van de wijkvernieuwing.
- Organiseren van communicatie met bewoners over de buurt en de wijkvernieuwing, organiseren van klankbordfunctie en inventariseren van vragen, klachten, wensen van bewoners.
- Organiseren van participatie van bewoners voor projecten in het kader van wijkvernieuwing.
- Stimuleren van bewonersinitiatieven in het kader van leefbaarheid en gemeenschapsleven.

De opbouwwerkers die voor die tijd werkzaam waren in de wijk hebben niet naar tevredenheid kunnen functioneren, onder andere wegens ziekte. De huidige opbouwwerkster werkt voor 28 uur in Beijum-Oost.

Met de Sociale Wijkvernieuwing is een kader neergezet voor een integrale aanpak van de problemen. De opbouwwerkster is goed gefaciliteerd: er is € 40.00 vrijgemaakt om iets met bewoners te kunnen doen. Er is nu aandacht voor het zwakste belang, voor de mensen die niet vaak in beeld zijn. Voor de mensen die niet naar inspraakavonden komen. Het is een verandering, aldus de opbouwwerkster, dat nu erkend wordt dat juist naar die mensen de meeste aandacht uit moet gaan.

*“Het is belangrijk dat er commitment van verschillende partijen is. Maar ook aansluiten bij de leefbaarheidsdoelen van grotestedenbeleid: sociale cohesie, de onderlinge sociale relaties van mensen, bevorderen. Dat dat als belang wordt gezien: bewoners moeten erbij betrokken worden. Niet moet er alleen informatie gegeven worden, mensen moeten ook kunnen meepraten.”* (opbouwwerkster)

De rol van het opbouwwerk in Beijum als projectleider Heel de Buurt houdt in dat ze binnen de sociale wijkvernieuwing, ook voor de vijf andere projecten, de communicatie met bewoners voor haar rekening neemt.

*“Er zijn vanuit alle betrokken afdelingen communicatieplannen, maar het is erg moeilijk om het juiste middel te kiezen zodat je écht communiceert. Aan de ene kant wil en moet je informatie geven, maar aan de andere moeten de mensen ook kunnen reageren.”* (opbouwwerkster).

Samengevat is de taakopvatting van het opbouwwerk in Beijum-Oost: het betrekken van bewoners bij hun wijk en bij de sociale wijkvernieuwing. Daarmee is halverwege 2003 een start gemaakt.

### **4.3 Recente ontwikkelingen en gebeurtenissen**

De onderzoeksperiode in Beijum-Oost (december 2003 – april 2004) valt samen met de beginfase van de Sociale Wijkvernieuwing. De aftrap heeft plaatsgevonden op 17 juni 2003. Veel van hetgeen heeft plaatsgevonden in Beijum-Oost heeft in min of meerdere mate betrekking op de Sociale Wijkvernieuwing. Het eerste jaar is vooral veel aandacht besteed aan het maken van plannen en het bespreken van deze plannen met elkaar. De opbouwwerkster merkt dat de bottleneck vaak zit in de uitvoering van deze plannen: *“We hebben veel denkers en weinig doeners.”*

Bij de start van de onderzoeksperiode heeft de opbouwwerkster drie plekken benoemd die in de komende tijd belangrijk zijn voor Beijum-Oost. Dit waren Winkelcentrum Oost, Buurthuis de Kleihorn en Spreekurenpandje. Deze plekken komen ook terug in onderstaande beschrijving.

De opbouwwerkster heeft het afgelopen jaar een plakboek bijgehouden van belangrijke ontwikkelingen in Beijum-Oost. Hierin heeft ze onder andere aankondigingen van evenementen, krantenartikelen, foto's en brieven verzameld en geordend. Op basis van dit beeldverslag van de opbouwwerkster reconstrueren we in deze paragraaf de ontwikkelingen die in de ogen van de opbouwwerkster kenmerkend zijn voor Beijum-Oost het afgelopen jaar. Waar relevant is ook informatie uit gesprekken verwerkt.

- Winkelcentrum Oost  
Na de herinrichting van Winkelcentrum West wordt nu ook Winkelcentrum Oost aangepakt. Op en rondom het plein hebben zich verschillende activiteiten afgespeeld. In de kerstperiode is een kerstboom op het plein geplaatst. Ook is het plein op 16 april 2004 decor geweest voor de promotie van de naschoolse activiteiten van de Vensterwijk (zie ook verderop). Bij de supermarkt zijn informatieborden opgehangen over de sociale wijkvernieuwing, het gewijzigde woningtoewijzingsstelsel<sup>4</sup> en Buurttrofee de Fakkelt.

<sup>4</sup> Voor een aantal straten is het woningtoewijzingsstelsel veranderd. Huurders kunnen niet meer intekenen op de woningen, want deze worden door de woningcorporatie toegewezen.



- **Openbare bibliotheek**  
De openbare bibliotheek vervult een steeds centralere rol in de wijk. Nadat het filiaal vorig jaar met sluiting bedreigd is geweest, is de bibliotheek helemaal terug in de wijk en is betrokken bij diverse initiatieven. Bewoners kunnen zich hier inschrijven om mee te doen aan de sociale wijkvernieuwing. De bibliotheek is een partner in de Vensterschool. Sinds het digitale station komen vooral meer allochtonen in de bibliotheek. Daarnaast is het mogelijk voor wijkbewoners om te exposeren in de bibliotheek.

- **Vraag- en antwoordpand**  
Het vraag- en antwoordpand, gevestigd nabij winkelcentrum Oost is begin januari geopend. De woningcorporaties De Huismeesters en Nijestee, de buurtagenten, de buurtconciërges en het opbouwwerk houden hier wekelijks een spreekuur. De opening is feestelijk gevierd, onder andere met een Antilliaanse brassband.



- **Antillianenproblematiek**  
Een relatief kleine groep Antilianen vormt een negatief element binnen de Antilliaanse gemeenschap. Deze groep heeft een negatieve invloed op de beeldvorming over de Antilianen en over de wijk. Daarom is ervoor gekozen enerzijds in te zetten op deze specifieke groep en anderzijds om te werken aan verbetering van de beeldvorming. Antilliaanse straathoekwerkers leggen contact met de overlastgevende groep. Het politieoptreden is verscherpt en er is een samenscholings- en alcoholverbod op het plein van kracht.
- **Incidenten**  
Het afgelopen jaar heeft zich een aantal incidenten voorgedaan in Beijum-Oost. Dit waren schietpartijen nabij winkelcentrum Oost.

- **Multicultureel festival**  
Op 27 september heeft een multicultureel festival plaats gevonden. Centrale activiteiten waren muziek en dans. Daarnaast was er een markt met hapjes, kunst, kleding en een kroeskapper en nailstudio.



- **Oud en nieuw**  
In een van de heerden is een traditioneel vuur ontstoken waarbij een intercultureel samenzijn ontstond.

- **Buurttrofee**  
Door de opbouwwerkster is Buurttrofee De Fakkels in het leven geroepen. Dit is een estafetteprijs voor bewonersinitiatieven, om bewoners te stimuleren activiteiten te organiseren.
- **Vensterwijk Beijum**  
Dit project richt zich onder andere op actief burgerschap, ofwel het oefenen van democratie voor kinderen. Beijum is als laatste Vensterwijk toegevoegd aan een initiatief dat sinds 1995 in heel Groningen loopt. Er zijn twee situaties. Een Vensterschool, waarbij verschillende voorzieningen onder één dak zitten. In een Vensterwijk werken de instellingen uit de wijk samen, maar zitten ze wel in afzonderlijke gebouwen. De vorm van samenwerking is hetzelfde, maar de communicatie is lastiger in een Vensterwijk. Je loopt niet zo makkelijk bij elkaar binnen. In Beijum doen inmiddels 1700 leerlingen mee. Het project is momenteel volop in ontwikkeling. Betrokken zijn de scholen, de bibliotheek, de GGD, WING, de buurthuizen, huiskamerproject, tienerproject. De activiteiten zijn te onderscheiden in binnenschoolse en naschoolse activiteiten. Ook ouderparticipatie maakt er deel van uit. De opbouwwerkster heeft drie jaar in een vensterwijk gewerkt en heeft de nodige ervaring op dit terrein. Op 16 april 2004 zijn activiteiten rondom Winkelcentrum Oost georganiseerd om de Vensterwijk onder de aandacht te brengen. Een bezoek van de wethouder, optredens, demonstraties en workshops maken deel uit van het programma. Er is een kinderpersbureau in oprichting. Ze gaan een eigen pagina in de wijkkrant verzorgen.
- **Woonomgevingsplannen**  
Voor de Froukemaheerd en Wibemaheerd worden woonomgevingsplannen gemaakt. Dit is een gezamenlijke aanpak van de gemeente en woningcorporaties. Samen met bewoners wordt gekeken wat kan worden verbeterd aan de woonomgeving. Dit is gebeurd via heerdgesprekken en een informatiemarkt. Deze markt is gehouden op 29 maart 2004. Een van de maatregelen die er uit voort is gekomen is het plaatsen van ondergrondse containers.
- **Buurtconciërges**  
In het kader van Heel de Buurt en de woonomgevingsplannen zijn twee nieuwe buurtconciërges aangesteld voor Beijum-Oost.



## 4.4 De opbouwwerker aan het werk

De opbouwwerkster in Beijum-Oost heeft een uitvoeringsprogramma voor het project Heel de Buurt geschreven. Het werk richt zich op het opbouwen van draagvlak voor wijkvernieuwing en bewonersbetrokkenheid. Ze wil een communicatie- en participatiestructuur ontwikkelen met draagvlak in de buurt. De bewoners van Oost staan daarin centraal. Ze wil aansluiten bij hun mogelijkheden (in welke fase bevinden mensen zich: overleven, herkennen, verkennen, erkennen) en wensen.

Deze aanpak is nieuw voor Beijum-Oost. Hoewel de aanpak zich in de beginfase bevindt worden veranderingen zichtbaar en heeft de opbouwwerkster zeker al wat teweeg gebracht.

### *Professional <-> burger*

Omdat het project Heel de buurt de sociale cohesie in de wijk wil vergroten, heeft een belangrijk deel van de werkzaamheden van de opbouwwerkster zich in de beginfase gericht op het leggen van nieuw contact met bewoners. Hiertoe is door de opbouwwerkster onder andere een onderzoek gestart naar de beleving van de buurt in Beijum-Oost.

Het zoeken naar nieuwe vormen van participatie om contacten met burgers tot stand te brengen en eigen verantwoordelijk voor de (leef)omgeving te stimuleren zet de reguliere ondersteuning van bewonersorganisaties onder druk. Formeel behoort deze reguliere ondersteuning niet tot het takenpakket van de opbouwwerkster.

De opbouwwerkster zelf constateert dat ze veel tijd besteedt aan overleggen en vergaderen. De tijd die ze besteedt aan het leggen en onderhouden van contact met bewoners is het afgelopen jaar wel toegenomen: van ongeveer de helft naar driekwart van de tijd. Om in contact te komen met bewoners hanteert ze diverse methodieken.

### *Promotieactiviteiten*

In Winkelcentrum Oost is op 19 december 2003 het uitvoeringsprogramma van de sociale wijkvernieuwing gepresenteerd. Bewoners zijn benaderd om mee te doen. Ook heeft de opbouwwerkster informele activiteiten georganiseerd, waar bijvoorbeeld onder het genot van warme chocomel of Antilliaanse hapjes met bewoners wordt gepraat over de sociale wijkvernieuwing.

### *Heerdgesprekken*

De opvatting van de opbouwwerkster is dat je mensen het beste activeert op straatniveau. De beleving van bewoners ligt immers in hun directe omgeving. Middels de heerdgesprekken inventariseert ze wie er woont en of mensen actief willen worden. Ze wil er op die manier achter komen wat er leeft bij de bewoners en waaraan ze behoefte hebben.

Individuele interviews blijken te veel tijd te kosten en daarom heeft de opbouwwerkster groepsgesprekken met bewoners gehouden. Ze probeert de groepen gericht samen te stellen. Haar ervaring is dat de mensen honderduit vertellen. Het doel is om een veilige omgeving te bevorderen waar mensen elkaar aanspreken. Het verbaast haar dat de mensen gestimuleerd worden om te klagen (klachtenlijn), maar dat er tot op heden niet werd geïnvesteerd in het verbeteren van het leefklimaat en de sociale omgang. Bewoners blijken dan veel zelf op te kunnen lossen. Tot nu toe heeft de opbouwwerkster in twee herden gesprekken gevoerd.

#### *Spreekuur in het vraag- en antwoordpand*

De opbouwwerkster houdt spreekuur in het vraag- en antwoordpand. Daarbij verwijst ze bewoners met vragen over zaken waarover haar de kennis ontbreekt, door naar anderen (de woningcorporatie of politie). Ook verwijzen anderen bewoners door naar de opbouwwerkster.

#### *Aanwezigheid bij belangrijke activiteiten en in het buurtcentrum*

Een aantal activiteiten heeft de opbouwwerkster aangegrepen of medegeorganiseerd om contacten te leggen met bewoners. Zoals de aftrap van de wijkvernieuwing op 17 juni 2003, het multiculturele festival op 27 september, promotieactiviteiten in Winkelcentrum Oost op 19 december 2003, activiteiten in het kader van de Vensterwijk op 16 april 2004.

Bij de eerste bijeenkomst op 29 maart 2004, die gehouden is in het kader van de woonomgevingsplannen voor twee heerden, waren 78 mensen aanwezig. De vorm die gekozen is, een soort markt waar verschillende functionarissen beschikbaar zijn om toelichting te geven en vragen te beantwoorden werkt heel goed. Het zijn één op één gesprekken waardoor de sfeer ook niet verziekt kan worden door dominante personen, zoals in een vergadering wel eens dreigt te gebeuren.

Het thema van woonomgevingsplannen leent zich heel goed voor de opbouwwerkster om met bewoners in contact te komen. Opbouwwerk verzorgt de communicatie voor dit project (vanuit de sociale wijkvernieuwing). Het biedt vervolgens mogelijkheden om het Heel de Buurt-project onder de aandacht te brengen en linken te leggen.

Voor de opbouwwerkster stelt dit eisen aan het bewaken van grenzen. Voortdurend moet ze zich afvragen of de activiteit wel past binnen het Heel de Buurt project. Omdat Heel de Buurt de communicatie met burgers van alle projecten binnen de sociale wijkvernieuwing regelt, vergt dit een grote betrokkenheid en inzet bij tal van activiteiten.

#### *Via andere organisaties*

Via andere organisaties probeert de opbouwwerkster in contact te komen met bewoners, bijvoorbeeld via de bibliotheek en Ambiente.

De bibliotheek wordt door de opbouwwerkster als belangrijke partner gezien in de sociale wijkvernieuwing. In de openbare bibliotheek van Beijum ligt een intekelijst van Heel de Buurt. Bewoners kunnen hierop aangeven of ze op de hoogte willen worden gebracht en of ze zelf een actieve rol hierin willen spelen. Enkele tientallen bewoners tekenen hierop in. Minder dan de helft wil zich ook actief inzetten. De voornaamste taak van de bibliotheek is informatieoverdracht. Als ze daar een rol in kunnen spelen, bijvoorbeeld in het kader van Heel de Buurt, vinden ze ook dat ze dat moeten doen. Ook overlegt de opbouwwerkster met de bibliotheek over mogelijke samenwerking bij activiteiten.

Ambiente is een organisatie die zich van oudsher richt op de ondersteuning van Antilliaanse zelforganisaties. Na een reorganisatie zijn ze ook zelf activiteiten gaan organiseren. De organisatie is met het wijkgerichte werken mee ontwikkeld en heeft nu vestigingen in diverse wijken, waaronder Beijum. Het pand (oorspronkelijk een woning en daardoor wat klein voor de nieuwe bestemming) waarin Ambiente gevestigd is, fungeert als wijkcentrum voor Antilianen, hoewel ze ook de integratie en participatie in de Nederlandse samenleving willen bevorderen. Opbouwwerk maakt gebruik van het netwerk van deze organisatie om in contact te komen met de Antilliaanse gemeenschap. Onderlinge afstemming vindt plaats en de concurrentie die voorheen wel ervaren werd heeft plaatsgemaakt voor samenwerking en wederzijds leren.

### *Reguliere bewonersondersteuning*

De opbouwwerkster is van mening dat ze niet de opdracht heeft om reguliere bewonersorganisaties te ondersteunen. Het ontwikkelen van samenwerkingsrelaties heeft wél de aandacht. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling op de oude leest door te gaan. De heerden vormen wel een ingang om in gesprek te raken, maar het is niet het streven om het traditionele heerdenoverleg weer op te pakken. Uitgangspunt is nu: nagaan wat bewoners zelf willen en kijken in hoeverre daarbij ondersteuning nodig is.

De Bewonersorganisatie Beijum (BOB) ontvangt administratieve en secretariële ondersteuning vanuit de gemeente (via een gesubsidieerde arbeidsplaats). Daarnaast wordt ook van het opbouwwerk ondersteuning ervaren. De vrijwilligers van BOB kunnen altijd met vragen bij haar terecht. Vooral de advies- en wegwijzerfunctie zijn voor BOB van belang. Toen er problemen waren binnen het bestuur hebben ze de opbouwwerkster om advies gevraagd. Ze speelt zowel een rol bij de ondersteuning van bewonersorganisaties als in de contacten met instellingen. Ook informeert ze BOB over belangwekkende ontwikkelingen. Vanuit BOB wordt de samenwerking vooral ervaren in termen van het elkaar wederzijds ondersteunen. Belangrijk voor BOB is dat het opbouwwerk de bewonersorganisaties vrij laat en een aanspreekpunt is. 'Het er zijn' is een belangrijk kenmerk van een opbouwwerker. Niet alleen voor de bewonersorganisaties, maar ook voor de wijkbewoners.

*"We treffen het echt met haar. Als alle opbouwwerkers waren zoals Anja, dan waren er geen problemen meer met opbouwwerk!" (bewoner).*

Sommige bewoners zijn van mening dat de gemiddelde burger niet veel merkt van het opbouwwerk. Opbouwwerkers zijn de ogen en oren van de bewoners in de wijk. Achter de schermen doen ze veel belangrijk werk. Maar dat zien veel mensen niet. Mensen hebben het gevoel dat er niks gebeurt. Mensen hebben behoefte aan iets zichtbaars, concreets. Het neerzetten van een kerstboom bijvoorbeeld geeft mensen het gevoel dat er aandacht is en dat er iets gebeurt. Wel wordt door bewoners een verschuiving waargenomen. Voorheen hadden de activiteiten vooral een sociaal-cultureel karakter, terwijl tegenwoordig de nadruk meer ligt op educatie en preventie.

### *Buurttrofee De Fakkelt*

De buurttrofee is door de opbouwwerkster in het leven geroepen om bewonersinitiatieven te stimuleren. Naast de inspanningen van gemeenten en instellingen wordt aan kleinschalige initiatieven een grote waarde toegekend als het gaat om het verbeteren van de leefbaarheid in de buurt. Omdat deze initiatieven vaak niet zo zichtbaar zijn wil de opbouwwerkster met de fakkel een licht laten schijnen op de bewoners van Beijum-Oost die projecten of activiteiten hebben uitgevoerd die ten goede komen aan de leefbaarheid in de wijk. Het is een estafetteprijs die drie tot vier keer per jaar wordt uitgereikt. De bewoners die de trofee hebben



gewonnen kiezen de volgende Fakkelhoeder.  
Initiatiefnemers kunnen desgewenst ondersteuning krijgen bij organisatie en uitvoering van de plannen.

#### *Informatieborden*

In het kader van het informeren van de bewoners over de sociale wijkvernieuwing is in de supermarkt in Winkelcentrum Oost een aantal informatieborden geplaatst. Eén van de borden bevat informatie over de zes thema's binnen sociale wijkvernieuwing. Op een ander bord wordt de buurttrofee uitgelicht. Een derde bord biedt informatie over het aangepaste woningtoewijzingsysteem in een aantal herden.

De borden zijn door de communicatiegroep bedacht. De bibliotheek heeft zich erover verbaasd dat er niet voor gekozen is om de borden ook in de bibliotheek te plaatsen. Het argument was dat in de supermarkt meer en andere mensen komen dan in de bibliotheek. Inmiddels hangen op beide locaties borden.

*"Maar de mensen die daar komen zijn uit op boodschappen doen. En gaan niet stil staan bij een wandje om iets te lezen."* (bibliotheek).

Wellicht dat in de toekomst ook internet voor dit soort informatie, ook meer interactief, wordt ingezet.

#### *Burger <-> overheid*

Dat de wijk de aandacht heeft van de politiek blijkt onder andere uit het bezoek dat Wallage heeft gebracht aan Beijum-Oost. De opbouwwerkster heeft dit gesprek met een zevental bewoners voorbereid. Het is belangrijk dat de burgemeester zelf naar de wijk komt en dat bewoners niet naar het stadhuis hoeven komen. Er is onder andere gesproken over overlast rondom het winkelcentrum. Opmerkelijk: bewoners wilden niet met een foto van dit gesprek in de krant, uit angst voor represailles.

#### *Opbouwwerker als intermediair*

De bewonersorganisatie Beijum (BOB) zegt inmiddels, nadat het een tijd wat minder ging, op goede voet te staan met de gemeente. De opbouwwerkster heeft een rol vervuld in het herstellen van het contact met de stadsdeelcoördinator. De BOB onderhoudt ook contacten met andere instanties zoals de woningcorporatie, de politie, Ambiente. De opbouwwerkster biedt ondersteuning bij deze contacten en brengt deze partijen bij elkaar.

De bewonersorganisatie Beijum (BOB) is er voor alle bewoners in Beijum (oost én west). De BOB onderhoudt contacten met de politiek en ondersteunt zoveel mogelijk initiatieven in de wijk. De belangstelling voor de jaarlijkse ledenvergadering op 26 april 2004 is, net als in 2003, teleurstellend geweest. Wel aanwezig waren de buurtconciërges, de buurtagenten, de stadsdeelcoördinator (de opbouwwerkster was afwezig wegens vakantie). De BOB heeft een aantal nieuwe bestuursleden. De werkgroep groen en grijs is sinds enige jaren actief en houdt zich specifiek bezig met onderhoud en beheer in de wijk. Zij organiseren bijvoorbeeld in samenwerking met Openbare Werken van de gemeente burgerschouwen. Bewoners beoordelen hoe het gesteld is met de openbare ruimte in hun omgeving. Aan de hand van de uitkomst wordt door de gemeente het jaarlijkse beheer- en onderhoudsplan opgesteld.

De wijkkrant is de spreekbuis van Bewonersorganisatie Beijum, maar ook gemeentelijke mededelingen worden er in opgenomen. De wijkkrant is ook voor

wijkbewoners een spreekbuis en worden aangemoedigd om stukjes te schrijven. De wijkkrant krijgt redelijk wat reacties, deze spreekt steeds meer aan in de wijk. De redactie krijgt redelijk veel informatie over waar de gemeente mee bezig is. Ze hebben ook een eigen pagina. Toch moeten de bewoners vaak nog veel moeite doen om de juiste informatie boven tafel te krijgen. Of ze worden te laat geïnformeerd over bijvoorbeeld een inspraakavond. Bewoners zijn niet altijd tevreden over de manier waarop door de gemeente gecommuniceerd wordt naar bewoners. De taak van het opbouwwerk ten aanzien van bestaande bewonersorganisaties is vooral 'het er zijn', beschikbaar zijn voor informatie en advies. De BOB is tevreden over deze samenwerking.

### ***Overheid <-> opbouwwerk***

#### *Belang opbouwwerk en verantwoording*

De sociale wijkvernieuwing is een krachtige impuls vanuit de gemeentelijke overheid om de wijk naar een hoger plan te tillen. De aandacht voor Beijum-Oost in termen van sociale wijkontwikkeling betekent een nadrukkelijke rol voor het opbouwwerk.

De werkzaamheden van de opbouwwerkster moeten worden verantwoord aan WING. Maar omdat het een project is, moet er ook een verantwoording naar de dienst Ruimtelijke Ordening. Niet WING maar het onderdeel opbouwwerk is partner in sociale wijkvernieuwing.

Aan bewoners wordt geen verantwoording afgelegd. Wel wordt het uitvoeringsprogramma gepresenteerd aan BOB, de heerdencomités en andere belangstellenden. De opbouwwerkster wil eerst een eigen plan maken op basis van de verkenning (bewonersonderzoek). Op basis daarvan wil ze voor de rest van het jaar de activiteiten bepalen.

#### *Veranderde benadering vanuit gemeente*

Gemeentelijke afdelingen zijn meer burgergericht gaan werken. Bijvoorbeeld door de buurtconciërges. De buurtconciërges werken in opdracht van en worden gefinancierd door de woningcorporaties De Huismeester en Nijestee en de gemeente.

Inmiddels zijn ook twee Antilliaanse jongens aan het werk als buurtconciërge. Deze zijn aangesteld in het kader van Heel de Buurt en werken mee aan de doelstellingen van dit project. Zij worden als positief rolmodel gezien. Ze spreken ook bewoners aan om te komen naar bepaalde activiteiten of verwijzen ze door naar het opbouwwerk. Ze gaan niet per definitie zelf de rommel opruimen, maar ze spreken de bewoners aan op hun gedrag. De buurtconciërges zijn nu duidelijk een partner voor het opbouwwerk. Ze representeren een nieuwe manier van werken. Voorheen was het fysieke gedeelte duidelijk gescheiden van de sociale aanpak. Het communiceren, laat staan het activeren van bewoners werd als ballast ervaren. Nu maakt het onderdeel uit van hun werk en is het een succes. De buurtconciërges ontvangen blijken van waardering van buurtbewoners. Een mevrouw zegt bijvoorbeeld voor het eerst sinds jaren weer op vakantie te durven, vanwege het feit dat "de boel een beetje in de gaten wordt gehouden". Een zichtbaar resultaat van deze aanpak is dat er initiatieven voor schoonmaakacties ontstaan doordat bewoners worden aangesproken. Ook houden de buurtconciërges spreekuur in de wijk en bezoeken ze bewonersbijeenkomsten.

#### ***De wederzijds verhouding tussen (groepen) burgers***

Beijum-Oost is een mengelbuurt van culturen. De beleving van de verhoudingen tussen (groepen) burgers varieert. Sommige bewoners hebben het idee dat weinig mensen elkaar kennen. En dat ook niemand meer precies weet hoe de problemen

ontstaan zijn. Anderen daarentegen hebben de indruk hebben dat het een vrij actieve wijk is met veel (kleinschalige) bewonersinitiatieven.

Jongeren veroorzaken in de ogen van nogal wat bewoners overlast. Het gaat daarbij zowel om autochtone als om allochtone jongeren. Antilliaanse jongeren vormen een specifieke groep, maar niet de enige groep, jongeren die overlast veroorzaken.

Uit gemeentelijke onderzoeken blijkt dat de bewoners van Beijum-Oost elkaar minder goed kennen : het burenccontact is minder. Ze vinden dat ze minder prettig met elkaar omgaan, ze vinden de woonomgeving minder gezellig en voelen zich in mindere mate thuis in hun buurt dan bewoners van andere Groninger wijken.

#### *Heerden*

In een aantal heerden (vijf, waarvan twee actief) is een georganiseerd kader aanwezig. Ze organiseren bijvoorbeeld schoonmaakacties. Niet iedereen heeft behoefte aan comités. In de heerden met koophuizen lijkt er meer sociale binding te zijn. Kopers zijn vermoedelijk bezorgder om hun directe leefomgeving dan huurders, aldus enkele bewoners. Daarnaast zijn er enkele andere, heerdoverstijgende, georganiseerde bewonersverbanden: huurdersverenigingen, werkgroep WOB (voor oudere bewoners), actiegroep herbouw kinderboerderij.

In de heerden waar zich incidenten hebben voorgedaan zijn geen bewonersinitiatieven. Waarom het in sommige heerden slechter gaat wordt mede toegeschreven aan de ligging ervan. Vanwege het besloten karakter, een heerd is vaak geen doorgaande weg, is er geen sociale controle.

De opbouwwerkster grijpt het heerdniveau aan om in gesprek te raken met bewoners. In de eerste fase van het project zijn deze contacten gelegd.

#### *Antillianen*

Naast de harde aanpak vanuit politie worden ook andere mogelijkheden verkend om in contact te komen met de Antilliaanse gemeenschap.

Vanuit Antilliaanse perspectief zijn hangjongeren eigenlijk heel normaal: op de Antillen is het gebruikelijk dat ouderen "tijdens de siësta een dutje doen en jongeren hangen onder een boom."



*"Als ze hier op bepaalde plekken niet mogen hangen, gaan ze niet weg, maar gaan ze protesteren. Daar worden ze agressief van. Van binnenzitten worden ze depressief. Ze hebben behoefte aan bij elkaar zijn. Het is hun manier van socialiseren. Het temperamentvolle, zwaaien met de armen wanneer je iets vertelt, dat is een manier van met elkaar omgaan. Sommige ouderen worden hier bang van en denken dat ze ruzie maken, terwijl dat helemaal niet zo is, ze zijn gewoon aan het praten. Als je deze jongeren kent, is het gewoon een gezellige groep." (Ambiente).*

Ambiente organiseert dagbestedingsprojecten, maar aan het einde van de dag of 's avonds willen ze toch hangen. Daarom proberen ze ook binnen een plek te creëren.

Er start binnenkort een campagne gericht op goede beeldvorming.



*“Het is voor Antilianen heel vervelend dat ze geassocieerd worden met criminelen. Je moet als Antiliaan opletten waar je gaat staan. Dit kan ook averechtse reacties oproepen: ze blijven er dan expres staan. Je krijgt daardoor wrijvingen van beide kanten. Dat speelt op dit moment heel erg. Daarom probeert Ambiente nu medewerking te krijgen van de jongeren. Bijvoorbeeld bij het preventief fouilleren. Om de juiste personen te pakken te krijgen is de medewerking van iedereen nodig. En is het ook verstandiger voor jongeren om niet naar de plekken te gaan, waar jongeren met crimineel gedrag ook komen.*

*Je merkt ook dat de groep (jonge) Antilianen verandert. Het is een dynamische groep. Je kan je niet op een bepaalde groep richten, want het is geen statisch geheel.” (Ambiente).*

Vanuit Ambiente wordt geopperd dat het opbouwwerk meer gericht zou moeten zijn op diversiteit. Alleen de mensen uitnodigen is niet genoeg. Ook moet je naar de mensen toe gaan om te weten wat er leeft en wat bepaalde groepen nodig hebben. Met een folder bijvoorbeeld bereik je veel mensen niet omdat deze niet gelezen wordt. Meer oog voor de wijk als geheel met de diverse groepen is van belang. Geconstateerd wordt dat dit het afgelopen jaar een stuk is verbeterd.

De opbouwwerkster werkt steeds meer samen met Ambiente om in contact te komen met de Antilliaanse gemeenschap.

De opbouwwerkster is in september 2003 nauw betrokken geweest bij de organisatie van een multiculturele markt van waaruit uit alle geledingen mensen deelnemen. De verschillende personen organiseren elk een deel, bijvoorbeeld eten uit verschillende culturen. De opbouwwerkster constateerde dat mensen zich realiseren dat de beelden over en weer niet kloppen. Ter plekke ontstaat discussie over elkaars cultuur en gebruiken.

#### *Buurthuizen*

Ondanks het feit dat iedereen er kan binnen lopen hebben de drie buurtcentra in Beijum, waaronder de Kleihorn, een drempel voor mensen. De buurthuizen stralen geen laagdrempeligheid uit en functioneren dan ook niet als zodanig. Het zijn plekken met een eigen cultuurtje. Aan dergelijke laagdrempelige voorzieningen waar mensen elkaar kunnen ontmoeten is wel behoefte. Ondanks dreigende bezuinigingen blijft de Kleihorn bestaan. Het streven is dat het buurthuis weer van de bewoners wordt, voor een breder publiek dan voor het clubje dat nu binnen zit. Er zijn bijvoorbeeld Antillianen die vrijwilliger willen worden, maar niet bij Ambiente. Daarvoor moeten ook mogelijkheden worden gecreëerd, aldus de opbouwwerkster.

Een van de bewoners geeft een voorbeeld van een goed lopend initiatief: de spel-otheek. Met weinig subsidie is iets moois gerealiseerd. Mensen (meestal moeders) maken er een praatje en kunnen er voor een habbekrats speelgoed lenen.

## **4.5 Korte samenvatting**

Met de sociale wijkvernieuwing zijn er veel ambities voor Beijum-Oost. Dit programma bepaalt in belangrijke mate het werk van de opbouwwerkster in deze wijk. Het opbouwwerk heeft een heel centrale rol in de sociale wijkvernieuwing. Het vergt van de opbouwwerkster een continue alertheid op diverse ontwikkelingen in de wijk en aanwezigheid op de juist momenten. We kunnen concluderen dat er het eerste jaar veel in gang is gezet in Beijum-Oost. Niet voor alle bewoners is zichtbaar wat de taken van het opbouwwerk inhouden. Dat is ook niet altijd noodzakelijk, vinden betrokkenen. Vooral taken op de achtergrond worden belangrijk gevonden. Het met elkaar in contact brengen van bewoners en bewoners

bijstaan in contacten met organisaties die bewoners kunnen ondersteunen bij het verwezenlijken van plannen, vormen de kern van het opbouwwerk in Beijum-Oost.

Een van de bewoners signaleert een verschuiving van type activiteiten in de wijk. Voorheen waren de activiteiten in de wijk meer gericht op sociaal-cultureel werk. Nu hebben activiteiten een meer preventief of educatief karakter.

Beijum-Oost staat nu duidelijk op de kaart en er is aandacht voor de problemen die de wijk al langere tijd kent. De aandacht wordt zowel door bewoners als door professionals gezien als een vorm van erkenning. De sociale wijkvernieuwing biedt kansen om nu ook eens op een positieve manier de publiciteit te halen en om de negatieve beeldvorming om te buigen.

Aandacht voor de uitvoering is nu van het grootste belang. Het afgelopen jaar heeft vooral in het teken gestaan van het creëren van voorwaarden en het leggen van contacten: het opbouwwerk is er op uitgetrokken. Daarin zit volgens een van de betrokken professionals ook het eigene én de kracht van goed opbouwwerk: het organiseren, gesprekken voeren, netwerken en dwarsverbanden leggen. Niet alleen vergaderen maar ook praktisch bezig zijn. De opbouwwerkster is erin geslaagd linken te leggen. De indruk bestaat dat de manier van werken erg aan de persoon gerelateerd is. Betrokkenen, zowel bewoners als mensen van diverse organisaties, zien toch vooral de persoon en niet zozeer iemand die een opbouwwerkorganisatie vertegenwoordigt.

*“Als ik het woord opbouwwerk hoor denk ik: jaren zeventig, veel vergaderen en er komt niks uit. Het heeft een slecht imago. Anja is een positief voorbeeld van hoe het ook kan. Ze is goed in het betrekken van mensen en zorgen voor een klimaat waarin je wat kan bereiken”. (bibliotheek).*

## Literatuur

Broenink, N. (2003). *Verslag Workshop Kwaliteitsimpuls Groningen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Duyvendak, J.W. (2003). *De dynamiek van de gedeelde verantwoordelijkheid. Inleiding workshop Kwaliteitsimpuls Groningen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Gemeente Groningen, *Programmabegroting 2004*. Paragraaf 3.9 Stadsdeelprogramma p. 127.

Rijkschroeff, R. (2002). *Effecten 'Leven in de Brouwerij' op sociale infrastructuur. Verslag nulmeting dieptescan*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Schaaf, J. (2001). *'Kunt u de rails ophangen? Want ik durf niet in de lucht!'*. Groningen

Vos, K. (2003). *Leven in de brouwerij: een kwaliteitsimpuls voor opbouwwerk. Stand van zaken najaar 2002 (Nulmeting)*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Vos, K. (2004). *Leven in de brouwerij: een kwaliteitsimpuls voor opbouwwerk. Stand van zaken najaar 2003 (Tussenmeting)*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

### Tuinwijk

De tuinfluitier. *Wijkkrant voor de tuinwijk*. Maart 2002, Oktober 2002, Februari 2003, Oktober 2003, december 2003, Februari 2004,

*Jaarrapportage 2003*, Tuinwijk Groningen: Wing.

Diverse verslagen en notulen van bewonersorganisaties en overlegvormen professionals

### Corpus

*Buurt zes koerier*, nummer 23 maart 2003.

*De Zuidwester*, April 2003, September 2003, December 2003, Februari 2004

Offerte 2003, Analyse stadsdeel Groningen: Wing.

Diverse folders en informatiebrochures.

### Beijum

Sociale wijkvernieuwing in Groningen. "Er staat wat op het spel in Beijum-Oost..."  
De Aftrap.

Beijum Krant, diverse nummers uit de periode november 2002 - april 2004.

'Overleven in Beijum-Oost.' De Volkskrant, maandag 2 februari 2004, p.9.

Beeldverslag Beijum-Oost (knipsel- en fotomap van Anja Bos).

Uitvoeringsprogramma project Heel de Buurt Beijum-Oost 2003 - 2005. Stichting WING. Anja Bos, projectleidster Heel de Buurt.

Concept onderzoeksplan Buurtleven, een onderzoek naar de beleving van de buurt in Beijum Oost. December 2003. Anja Bos, projectleidster Heel de Buurt.

[www.beijum.org](http://www.beijum.org)

## Bijlage

# Onderzoeksopzet

Het onderzoek is opgezet in drie deelonderzoeken. Deelonderzoek 1 beantwoordt de eerste deelvraag naar de relatie tussen algemene doelen en concrete uitvoering. Deze vraag is methodisch van aard en vertrekt vanuit het perspectief van de professional (opbouwwerker). Hiervan is een aparte rapportage verschenen (Vos, 2004).

*Deelonderzoek 2* gaat in op de overige vier onderzoeksvragen en vertrekt vanuit het burgerperspectief. In drie wijken (Beijum-Oost, Corpus den Hoorn en Tuinwijk) wordt de diepte ingegaan om relevante processen op te sporen. Centrale vraag bij deze vier onderzoeksvragen is: 'Hoe doet de opbouwwerker het'?

Welke rol speelt de opbouwwerker, welke methoden past hij of zij toe en wat is hiervan het resultaat? De vier onderzoeksvragen worden beantwoord met speciale methodologische aandacht voor:

- Het proces in de tijd, het volgen van het handelen van een opbouwwerker in een buurt of wijk.
- Kijken naar situaties waar het (op face value) goed gaat, maar ook situaties analyseren waar het niet of nog niet gelukt is.

In elke wijk hebben de onderzoekers twee gesprekken gevoerd met de opbouwwerker en enkele stadsdeelmanagers. In het eerste gesprek heeft de onderzoeker gezamenlijk met de opbouwwerker de wijk bezocht en een aantal symbolische plekken (ankerpunten) bekeken waarin het werk van de opbouwwerker naar voren komt. Vervolgens is de opbouwwerker gevraagd een visueel dagboek bij te houden met een digitale camera. Bijzondere symbolische momenten en gebeurtenissen kunnen zo eenvoudig worden vastgelegd. Deze foto's, aangevuld met een korte beschrijving van de opbouwwerker, leveren gezamenlijk de 'film' op over de wijk en de aanpak van de opbouwwerker. In het tweede gesprek is aan de hand van deze foto's en uitkomsten uit interviews wederom met de opbouwwerker gesproken.

Daarnaast zijn diepte-interviews over het opbouwwerk gevoerd met professionals en direct betrokken beroepskrachten in de wijken. Centrale vraag bij de interviews is: wat zijn de ervaringen met het opbouwwerk in de wijk? Kent men de opbouwwerker, de doelen, de aanpak en de nagestreefde resultaten? In hoeverre is er sprake van een gezamenlijke aanpak? Tevens zijn gesprekken gevoerd met bewoners in de wijken. Gevraagd is naar de ervaringen met de opbouwwerker en de rol die de opbouwwerker in de buurt vervult.

Los van de drie wijken zijn met een aantal deskundigen in Nederland interviews gehouden over de ontwikkeling van het opbouwwerk. Doel hiervan is tot een analysekader te komen waarmee de opbrengsten van het project beoordeeld kunnen worden.

*Deelonderzoek 3* heeft de vorm van een workshop waarin de resultaten besproken worden. Net als bij de nulmeting, wordt de workshop van de tussenmeting gehouden na het verschijnen van deze rapportage.

## **De onderzoeksvragen**

Zoals in de inleiding van hoofdstuk 1 is aangegeven zijn op basis van de resultaten van de workshop in de nulmeting, een aantal onderzoeksvragen geformuleerd volgens een relationeel design. De onderzoeksvragen zijn ook gebruikt als kapstok voor de hoofdstukken twee tot en met vier, waarin de bevindingen in de wijken staan beschreven. De onderzoeksvragen luiden:

### **1. algemene doelen ↔ concrete uitvoering**

Hoeveel ruimte biedt de gemeente? Op welk niveau zou de gemeente (sociale) doelen moeten/kunnen formuleren? Vervolgens is het de professionele verantwoordelijkheid van de opbouwwerker een (methodisch) program te ontwikkelen. Maar ook, hoeveel ruimte krijgt, respectievelijk neemt, de opbouwwerker binnen zijn instelling, en hoe is de verhouding tussen management en frontliniewerkers binnen instellingen? Hoe heeft de discretionaire ruimte voor de professionele opbouwwerkers zich ontwikkeld, wat is de bijdrage van de Kwaliteitsimpuls, en wat is de visie en inzet van enerzijds WING en anderzijds de opbouwwerkers in dit verband? Dan de kwestie van de normatieve professionaliteit: de normen en waarden die professionals delen, om te beginnen de opbouwwerker: in hoeverre is dit onderwerp van gesprek binnen de vakgroep van WING?

### **2. professional ↔ burger**

Een opdracht voor professionele opbouwwerkers is onder meer de positie van zich organiserende burgers zodanig versterken dat zij weer in zichzelf gaan geloven, projectmatig werken aan empowerment en je zelf als opbouwwerker overbodig maken. Hoe verloopt dit proces? In hoeverre en langs welke wegen en methodieken versterkt het professionele opbouwwerk de informele infrastructuur in de wijk?

De opbrengst wordt gemeten aan de hand van o.a. de volgende ijkpunten:  
Wat is er nu veranderd in de wijk sinds de intrede van de opbouwwerker?  
Wat heeft de opbouwwerker te weeg gebracht?  
Hoe zijn de veranderingen te omschrijven?  
Hoe doet de opbouwwerker het?

### **3. burger ↔ overheid**

Een met het voorgaande samenhangende opdracht voor het opbouwwerk is het op gang brengen van een dynamische relatie tussen overheid, professionals en burgers, vanuit de onderkenning aan de kant van de overheid en de professionele instellingen dat welhaast alle burgers over sociaal kapitaal beschikken. Welke bijdrage levert het opbouwwerk aan het op gang brengen van deze beoogde dynamische relatie? Wat is de rol van de professional (geen tegenstrijdige verwachtingen van burgers, informant over burgers, schakelfunctie tussen burger en overheid)?

De opbrengst wordt gemeten aan de hand van o.a. de volgende ijkpunten:

Zijn de relaties tussen de burgers van de wijk en de gemeente verbeterd?  
Is de wijk in Groningen 'op de kaart gezet'?  
Hoe doet de opbouwwerker het?

**4. overheid ↔ opbouwwerk**

Het gaat hierbij om afrekenen vanuit de overheid en verantwoorden vanuit het opbouwwerk. De gemeente is opdrachtgever en formuleert vanuit deze verantwoordelijkheid concrete en toetsbare doelstellingen voor het opbouwwerk. Het opbouwwerk is verantwoordelijk voor de uitvoering en dient innovatief, flexibel en vraaggericht te werken.

De opbrengst wordt gemeten aan de hand van o.a. de volgende ijkpunten:

Wat heeft het opbouwwerk in de wijk te weeg gebracht?

Is wat in de wijk te constateren valt wat de gemeente verwacht dat opbouwwerk bewerkstelligt?

**5. de wederzijdse verhoudingen tussen burgers (groepen)**

Het betreft de culturele en sociale diversiteit van de wijk (zwart/wit, jong/oud): het opbouwwerk heeft als opdracht te werken aan relaties tussen groepen in de wijk, empowerment gericht op meerdere groepen die in de wijk aanwezig zijn.

De opbrengst wordt gemeten aan de hand van o.a. de volgende ijkpunten:

- In hoeverre spoort het opbouwwerk relaties tussen burgers op en maakt het deze bespreekbaar?
- Hoe staat het met de onderlinge verhoudingen in de wijk?





## Bijlage

# Digitale foto's als instrument

### Digitale foto's

Het gebruik van digitale camera's is erg succesvol gebleken. Zowel voor het onderzoek, als voor het werk van de opbouwwerker zelf. Twee van de drie opbouwwerkers hebben dusdanige positieve ervaringen met de camera dat ze gevraagd hebben of ze de digitale camera mogen blijven gebruiken. Bij de derde opbouwwerkster waren de ervaringen minder positief. Het maken van foto's vroeg veel van haar aandacht.

De twee opbouwwerksters met positieve ervaringen vinden het maken van foto's een goede manier om met mensen in contact te komen. Het is een duidelijke aanleiding om met mensen een gesprek aan te gaan en ze te vertellen over de wijkvernieuwing en over de rol van bewoners daarin. De foto's zijn gebruikt voor het buurtkrantje of een knipselmap over de ontwikkelingen in de wijk. Ook worden de foto's naar bewoners gemaïld waardoor het een aanleiding is om de communicatie op gang te brengen. De camera is als het ware een instrument voor het opbouwwerk geworden. Een opbouwwerker geeft aan dat ze door de foto's ook kan laten zien wat ze bereikt heeft. Het vervult daarmee een rol in de verantwoording van haar inzet.

Het gebruik van de digitale camera binnen het vak opbouwwerk, sluit aan bij de digitalisering van de samenleving. Het kan één van de manieren zijn om ICT-toepassingen in te voeren binnen de professie opbouwwerk. Het is de moeite waard om de toepassing in de toekomst verder uit te werken.

### Ankerpunten

Het benoemen van drie ankerpunten in de wijk heeft niet het verwachte resultaat opgeleverd. De ankerpunten zijn wel nuttig voor een korte beschrijving van de wijk. Maar uit de digitale foto's en de interviews blijkt dat het werk van de opbouwwerker zich uitstrekt over de hele wijk en niet te vangen is in drie fysieke locaties.



*Colofon*

opdrachtgever	Gemeente Groningen
financier	Gemeente Groningen
auteur(s)	Drs. ing. N.Broenink, drs. A. Huygen
omslag	Korteweg Communicatie, Eindhoven
basisontwerp binnenwerk	Gerda Mulder BNO, Oosterbeek
opmaak	M. de Bondt
uitgave	Verwey-Jonker Instituut, programma Leefbaarheid working paper 55E Mei 2004

D9532367-1\_055E

*De publicatie*

De publicatie kan gedownload worden via onze website: <http://www.verwey-jonker.nl>.

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2004